

Peter Ribnikar

Podporno društvo za slovenske visokošolce v Pragi¹

Pred ustanovitvijo slovenske univerze v Ljubljani so se slovenski visokošolci v pretežni meri odločali za študij na univerzah na Dunaju in v Gradcu. Za Slovence sta bili najbližji, tako v pogledu zemljepisne oddaljenosti, kot tudi v pogledu znanja nemškega jezika. Interes slovenskih abiturientov za študij na Karlovi univerzi v Pragi je postal opaznejši šele v obdobju narodne prebuje, ko so se narodno bolj osveščeni Slovenci začeli zanimati za študij na tej češki univerzi. Pražani so slovenskim študentom izkazovali veliko naklonjenost in prijateljstvo in so tudi s tem po svoje pripomogli, da se je stalno povečeval vpis slovenskih študentov na češke visoke šole v Pragi. K preusmerjanju slovenskih študentov v Prago so veliko pripomogli tudi številni češki strokovnjaki in narodnjaki, ki so službovali na Slovenskem, med njimi je bil še posebej opazen Jan Lego, ki je v času svojega službovanja v Kamniku, Ljubljani in Trstu opravljal pri nas tudi pomembno narodno buditeljsko dejavnost. Po vrnitvi v Prago je delal na tem, da bi se čimveč slovenskih študentov odločalo za študij v Pragi. Njegov dom v Pragi je bil zbirališče slovenskih študentov, pri njem so slovenski študenti našli zavetje in pomoč.² Marsikateremu je pomagal pri pridobitvi podpore pri premožnejših Čehih, pomagal jim je tudi pri pridobivanju občasnih zaposlitev. K povečanju interesa za študij v Pragi so veliko pripomogli tudi slovenski izobraženci, ki so službovali na Češkem in so tam vzdrževali tesne stike s češko inteligenco, predvsem iz vrst univerzitetnih profesorjev.

Socialni položaj slovenskih študentov je bil prej slab kot poprečen. To potrjuje tudi dejstvo, da so Pražani organizirali dobrodelne akcije in kulturno-zabavne prireditve, katerih čisti dobiček je bil namenjen podpiranju revnih študentov. V letih 1882-1887 je v Pragi delovalo Društvo siromašna mladina,³ ustanovljeno z namenom podpiranja siromašne slovenske mladine v Pragi. Podpornega značaja je bilo tudi leta 1888 ustanovljeno Češko-slovensko društvo, kateremu je več let predsedoval Jan Lego.⁴ Leta 1900 je bilo v Pragi ustanovljeno Društvo za podporo srbskim študentom.⁵ Po vsej verjetnosti je obstoj tega društva vzpodbudil akademskega slikarja Josipa

¹ Sestavek je pripravljen na osnovi arhivskega gradiva, ki ga hranijo Arhiv Republike Slovenije, arhivski fond št. 1283 Podporno društvo za slovenske visokošolce v Pragi 1901-1950, Narodna univerzitetna knjižnica v Ljubljani oddelek PKG/3 Podporno društvo za slovenske visokošolce v Pragi in rokopisni oddelek NUK ter arhiv Odvetniške zbornice Slovenije v Ljubljani. Med arhivskim gradivom, ki ga hrani Arhiv Republike Slovenije, so najpomembnejši sejni zapisniki društva za leta 1902-1909, 1930-1943, letna poročila društva za obdobje 1930-1938, sezname članov in dobrotnikov društva 1902-1907, v oddelku PKG/3 Narodne in univerzitetne knjižnice pa letna poročila 1902-1914, 1918-1920, 1935-1936. Kljub dejstvu, da za več let ni na razpolago arhivskega gradiva, sem skušal podati sicer nepopolni prikaz delovanja majhnega, a zelo pomembnega društva, ki je delovalo skoraj 50 let v Pragi in so pri njegovem delovanju imeli pomembno vlogo slovenski rojaki, ki so bivali na Češkem in so predstavljali pomemben člen v zgodovini češko-slovenskih odnosov. Zahvaljujem se vsem, ki so kakorkoli svetovali in pomagali pri zbiranju gradiva za ta sestavek, predvsem g. dr. Borisu Urbančiču, g. dr. Leonu Staretu, ge. Ani Benedetič, bibliotekarjem v NUK v rokopisnem oddelku in oddelku PKG, Odvetniški zbornici Slovenije za vpogled v njihovo arhivsko gradivo, Arhivu Republike Slovenije za uporabo arhivskega fonda št. 1283 in ge. dr. Zlati Hribar za nekatere informacije v zvezi z gradivom Podpornega društva za slovenske visokošolce v Pragi, ki ga je posredovala Arhivu Republike Slovenije. Za celovit zgodovinski prikaz delovanja tega društva bo potrebno raziskati še arhive v Pragi, kjer morda hranijo manjkajoče dokumente o delovanju tega društva.

² Ivan Lah, Jan Lego, življenjepis. Zbornik Slovenske Matice, 1907, str. 154, 164.

³ Peter Ribnikar, Vodnik po arhivskem gradivu o Jugoslaviji v Državnem osrednjem arhivu ČSR v Pragi, Ljubljana, 1989, str. 64.

⁴ Po izjavi dr. B. Urbančiča in dr. L. Stareta.

⁵ P. Ribnikar, navedeno delo str. 67.

Germa in nadinženirja Franca Tomšiča k odločitvi, da skupaj s češkimi prijatelji in s skupino Slovencev, ki so službovali na Češkem, ustanovijo Podporno društvo za slovenske visokošolce v Pragi.⁶ To društvo naj bi z dajanjem podpor privabilo čimveč slovenskih študentov na študij v Prago, kjer se bodo vzgajali v narodno zavedno inteligenco, ki je bila slovenskemu narodu v tem času izredno potrebna.

Ustanovitev Podpornega društva za slovenske visokošolce v Pragi je bila potrebna tudi zaradi dejstva, da za Slovence ni bilo na razpolago nobenih štipendij za študij na Karlovi univerzi, socialne razmere slovenskih študentov pa so bile precej slabše. Te razmere sta dobro poznala pobudnika za ustanovitev podpornega društva Josip Germ in Franc Tomšič, ki sta tudi končala svoje študije v Pragi. Razmere za ustanovitev društva so bile ugodne, tako da pridobitev uglednih čeških javnih in kulturnih delavcev ter na Češkem živečih Slovencev za izvedbo načrta ni bila vprašljiva, posebej še zavoljo dejstva, ker so ta načrt podpirali tudi ugledni češki univerzitetni profesorji in pravniki. Skupaj so pripravili društvena pravila in tiskano povabilo slovenski in češki javnosti, v katerem so obrazložili potrebo po ustanovitvi Podpornega društva za slovenske visokošolce v Pragi. Povabilo so pripravili: Adolf Černy, urednik "Slov. Prehledu", Ju.dr. Josef Ettel, odvetnik, Ju.dr. Bohuslav Franta, deželni svetnik, Josip Germ, akademski slikar, J.VI. Hrasky, redni profesor na češki tehniški, M&Ch.dr. Karel Chodounsky, univerzitetni profesor in predsednik češke podružnice Slovenskega planinskega društva, Gregor Sporn, revident državnih železnic, Ju.dr. Josef Scheiner, odvetnik, predsednik Slovenskega kluba, Franc Tomšič, nadinženir, Radoslav Vidic, nadkomisar, Ph.dr. Ivan Žmavc, asistent univerzitetne knjižnice.⁷ V povabilu so se obrnili na slovensko in češko javnost, naj z darovi in prispevki podpreta delovanje društva, revnim in marljivim slovenskim študentom pa omogočijo, da se v čimvečjem številu odločijo za študij v Pragi, v naravnem središču zapadnega slovanstva. Društvena pravila je potrdilo Češko namestništvo 21.12.1901,⁸ Podporno društvo za slovenske visokošolce v Pragi pa je bilo ustanovljeno na ustanovnem občnem zboru 30.12.1901.⁹

Društvena pravila

Pravila Podpornega društva za slovenske visokošolce v Pragi¹⁰ so bila napisana v češčini. Obsegala so 35 členov, ki so imela naslednja poglavja: Ime in sedež društva (1. člen), namen društva (2. člen), sredstva (3., 4. člen), članstvo (5. člen), pravice in dolžnosti (6.–14. člen), upravljanje društva (15. člen, A. občni zbor 17.–22. člen, B. odbor 23.–28. člen, C. revizorji 29. člen, predsednik društva 30. člen, blagajnik 31. člen, tajnik 32. člen), mirovno sodišče (33., 34. člen), razpust društva (35. člen).

Od pomembnejših določil društvenih pravil je poudariti, da je imelo društvo sedež v Pragi, da sta uradna jezika društvenega poslovanja češčina in slovenščina, da je namen društvenega delovanja izključno dobrodelen, da se sredstva za izvajanje dobrodelnosti in delovanje društva pridobivajo s članarino, ustanovnino, prirejanjem predavanj, prirejanjem kulturnih in zabavnih prireditev, z zbiranjem prispevkov od dobrotnikov, nečlanov društva, kot tudi z darovi rednih in ustanovnih članov. Društvo je imelo redne, ustanovne in častne člane. Občni zbor društva je bil pristojen za: volitve predsednika društva, za izvolitev društvenih odbornikov in revizorjev, za sprejem letnega poročila o delovanju društva, za izvolitev častnih članov društva, za sklepanje o predlogih odbora in posameznih članov društva, za sklepanje o spremembi društvenih pravil ter za

⁶ ARS, arh. fond št. 1283, letno poročilo 1902.

⁷ NUK, PKG/3 Podporno društvo za slovenske visokošolce v Pragi, Povabilo, tisk, december 1901.

⁸ ARS, arh. fond št.1283, Pravila društva.

⁹ ARS, arh. fond št.1283, letno poročilo 1902.

¹⁰ ARS, arh. fond št. 1283, Pravila društva. Naslov potrjenih in dopolnjenih društvenih pravil se glasi: Stanovje Podpurnega spolku pro slovinske posluchače vysokych škol v Praze. Pravila so bila sprejeta 10.12.1905, objavljena pa leta 1906. Tisk J. Rokyta v Pragi.

sklepanje o razpustu društva. Za sklepanje o spremembi društvenih pravil in za razpust društva je moralo biti prisotnih najmanj polovico članov društva, stanujočih v Pragi in njenih predmestjih.

Odbor društva so sprva sestavljali predsednik in štiri člani: podpredsednik, blagajnik, tajnik in odbornik. Odbornik je imel dva namestnika. Seje odbora je vodil predsednik. Za sklepčnost seje odbora je morala biti prisotna vsaj četrtina članov, stanujočih v Pragi in njenih predmestjih. Seje odbora so morale biti enkrat na mesec, razen v poletnih mesecih (julij, avgust, september). Društvo je zastopal predsednik, v primeru njegove odsotnosti pa podpredsednik. Blagajnik društva je skrbel za društveno blagajno, za dokazila o dohodkih in izdatkih društva ter za sestavo poročil o finančnem poslovanju društva. Tajnik je vodil društveno korespondenco, zapisnik sej odbora in občnega zбора, seznam društvenih članov, spominsko knjigo društva. Bil je tudi varuh društvenega žiga. Društvo je imelo dva revizorja, ki sta bila izvoljena na občnem zboru društva za obdobje treh let. Vsako leto sta morala na občnem zboru podati poročilo o poslovanju društva. Revizorja sta imela svoja namestnika, ki sta bila tudi izvoljena na občnem zboru društva. Mirovno sodišče je razsojalo in reševalo spore med društvenimi člani. Sestavljalo ga je pet članov in je razsojalo z večino glasov. Posebej je poudariti, da je bilo v društvu prepovedano prepiranje in politično razpravljanje.

Za primer razpusta društva so pravila določala, da društveno premoženje pripada tistemu slovenskemu društvu, ki ima prav take humanitarne namene in ima sedež v Pragi. V kolikor podobnega društva v Pragi ni, se preda društveno premoženje v oskrbo praški občini za toliko časa, dokler se ne ustanovi podobno društvo.

Društvena pravila so bila po dšlej znanih podatkih dopolnjena in popravljena v letih 1905 in 1919.¹¹ Dopolnitve in popravki društvenih pravil so se nanašali na člene 2, 8, 9, 14, 20 in 23. Člen 2 je bil dopolnjen v smislu razširitve visokošolskih inštitucij s Karlove univerze in čeških tehniških visokih šol še na vse druge češke visoke šole in umetniške akademije v Pragi, tako da so za podporo lahko zaprosili tudi študenti glasbenih in drugih akademij v Pragi. V letu 1919/1920 je bila dopolnitev še v tem, da bi za podporo lahko zaprosili tudi pripadniki drugih slovanskih narodov, ki so študirali v Pragi, kar pa se ni izvajalo. Dopolnitev člena 8 društvenih pravil se je nanašala na včlanjevanje v društvo, saj so bili člani društva lahko le Čehi in Slovenci, po letu 1905 pa so se lahko včlanili v društvo tudi pripadniki drugih slovanskih narodov. Popravek člena 8 v letu 1919 se je nanašal na spremembo valute; v pravilih so nekdanje avstrijske krone zamenjali s češkimi kronami. V istem smislu je bil narejen popravek člena 9, ki se nanaša na plačevanje ustanovnine. Sprememba v členu 14 je zadevala prenehanje članstva v društvu s tem, da je bil določen 4-mesečni rok za poravnavo društvene članarine; v kolikor v tem roku društvena članarina ni bila poravnana, je sledil izbris iz članstva. Leta 1905 je prišlo do spremembe v 2. odstavku 20. člena, ki je bil dopolnjen v tem smislu, da je sejo odbora možno opraviti po preteku ene ure ob vsaki navzočnosti članov odbora; poprej je moralo biti prisotnih na seji najmanj četrtina članov odbora. Istega leta je bila izvršena sprememba 23. člena društvenih pravil v tem, da so volili 5-članski odbor, v katerem sta bila po novih pravilih dva tajnika; prvi tajnik je bil pristojen za slovenske, drugi pa za češke agende.

Odbor društva

Prvi odbor Podpornega društva za slovenske visokošolce v Pragi je bil izvoljen na ustanovnem občnem zboru 30.12.1901.¹² Sestavljali so ga: nadinženir Franc Tomšič, predsednik, dr. Bohuslav Franta, podpredsednik, dr. Josef Ettel z Hvozdomila, odvetnik, blagajnik, Josip Germ, akademski slikar, tajnik, dr. Ivan Žmavc, asistent univerzitetne knjižnice, odbornik; namestnika odbornika sta bila Radoslav Vidic, rudniški nadkomisar in Josef Kuffner, redaktor Narodnih listov. Za revizorja sta bila izvoljena dr. Karel Šebesta, odvetnik in Gregor Sporn,

¹¹ NUK, PKG/3, Podporno društvo, letno poročilo 1919/1920.

¹² ARS, arh. fond št. 1283, letno poročilo 1902.

revident državnih železnic. Odbor društva so volili vsako leto na občnem zboru, člani odbora pa so bili lahko izvoljeni večkrat zapored.

Prva sprememba v društvenem odboru je bila leta 1903,¹³ ko je blagajnika dr. Josefa Ettl zamenjal dr. Karel Šebesta, ki je bil zet predsednika društva Franceta Tomšiča in je posle blagajnika opravljal do svoje smrti leta 1933. Druga zamenjava je bila na mestu tajnika leta 1905,¹⁴ ko je Josip Germ zaradi vrnitve v Novo mesto, kjer je prevzel profesorsko mesto na gimnaziji, odložil tajniško mesto, nasledil pa ga je akademski slikar Ivan Vavpotič ter v skladu s spremembo pravil kot drugi tajnik dr. Franc Heric, asistent univerzitetne knjižnice v Pragi. Tajnika Ivana Vavpotiča je leta 1906¹⁵ zamenjal dr. Egon Zeis, njega pa leta 1907¹⁶ dr. Mihajlo Rostohar, dr. Egon Zeis pa je prevzel mesto revizorja. Leta 1913¹⁷ je tajnika dr. Mihajla Rostoharja po odhodu v Brno zamenjal Jaroslav Houdek, ki je opravljal tajniške posle le eno leto, nakar ga je nasledil profesor Jožef Skrbinšek.¹⁸

Leta 1908 je Podporno društvo za slovenske visokošolce v Pragi prizadela dvojna nesreča. 28.2.1908¹⁹ je nenadoma umrl predsednik društva Franc Tomšič, 11.3.1908²⁰ pa še namestnik revizorja Radoslav Vidic. Za novega predsednika je bil izvoljen ing. Ivan Arh,²¹ vladni svetnik in ravnatelj veleposestev v Pragi, ki je doslej opravljal funkcijo revizorja. Zaradi odhoda Gašperja Sporna v domovino, je prišlo še do druge zamenjave v vrsti revizorjev; tako sta bila za nova revizorja izvoljena odvetnik dr. Peter Nesy in ing. Josef Valenta.²² Ing. Ivan Arh je ostal predsednik društva do leta 1919,²³ ko ga je nasledil dr. Andrej Volkar, namestniški svetnik, ki je vodil društvo do svoje smrti leta 1930,²⁴ nakar ga je ponovno nasledil ing. Ivan Arh, ki je bil predsednik društva do svoje smrti 22.11.1932.²⁵

Za obdobje od leta 1930 dalje je značilno, da je pogosto prihajalo do sprememb v odboru društva. Vzrok temu je bila starost posameznih odbornikov ter potreba po pomlajevanju odbora z najboljšimi in najuglednejšimi Slovenci, ki so službovali v Pragi. Leta 1932 je pokojnega predsednika ing. Ivana Arha nasledil podpredsednik društva profesor Jožef Skrbinšek, ki je predsedoval društvu do leta 1936,²⁶ nakar ga je nasledil Ferdinand L. Tuma, generalni ravnatelj Zajištevacy banky v Pragi. Ferdinand Tuma je vodil društvo dve leti in leta 1938²⁷ ga je nasledil Lavoslav Cvetnič, dotedanji tajnik društva, ki je vodil društvo v najtežjih letih nemške okupacije do zadnjega občnega zbora 30.11.1943.²⁸ Lavoslav Cvetnič je bil zadnji Slovenec, ki je predsedoval Podpornemu društvu za slovenske visokošolce v Pragi. Nasledil ga je dr. Karel

¹³ ARS, arh. fond št. 1283, sejni zapisnik občnega zbora 11.11.1903; NUK, PKG/3, Podporno društvo, letno poročilo 1903/1904.

¹⁴ NUK, PKG/3, Podporno društvo, letno poročilo 1905/1906; ARS, arh. fond 1283, sejni zapisnik občnega zbora 7.10.1905.

¹⁵ ARS, arh. fond št. 1283, sejni zapisnik občnega zbora 10.11.1907; NUK, PKG/3, Podporno društvo, letno poročilo 1906/1907.

¹⁶ ARS, arh. fond št. 1283, sejni zapisnik občnega zbora 11.11.1907; NUK, PKG/3, Podporno društvo, letno poročilo 1907/1908.

¹⁷ NUK, PKG/3, Podporno društvo, letno poročilo 1913/1914.

¹⁸ O. Berkopec, Obiski pri praških Slovencih. Prof. Jožef Skrbinšek, Jutro, 24.3.1936, št. 70; V letnem poročilu 1936/1937 je navedeno, da je 22 let nepretrgoma deloval v Podpornem društvu za slovenske visokošolce v Pragi.

¹⁹ ARS, arh. fond št. 1283, zapisnik seje 11.3.1908; NUK, PKG/3, Podporno društvo, letno poročilo 1907/1908.

²⁰ NUK, PKG/3, Podporno društvo, letno poročilo 1907/1908.

²¹ ARS, arh. fond št. 1283, zapisnik seje 11.4. 1908.

²² NUK, PKG/3, Podporno društvo, letno poročilo 1908/1909.

²³ NUK, PKG/3, Podporno društvo, letno poročilo 1919/1920.

²⁴ ARS, arh. fond št. 1283, zapisnik občnega zbora 6.11.1930.

²⁵ ARS, arh. fond št. 1283, letno poročilo 1932/1933.

²⁶ ARS, arh. fond št. 1283, zapisnik seje občnega zbora 13.11.1936.

²⁷ ARS, arh. fond št. 1283, letno poročilo 1937/1938; Zapisnik seje 14.11.1938.

²⁸ ARS, arh. fond št. 1283, zapisnik seje občnega zbora 14.11.1938 in zapisnik občnega zbora 30.11.1943.

Šebesta,²⁹ odvetnik v Pragi, ki je bil vnuk Franceta Tomšiča; društvu je predsedoval kot prvi Čeh in kot zadnji predsednik Podpornega društva za slovenske visokošolce v Pragi. Spremembe so bile tudi na mestu podpredsednika društva. Podpredsedniško mesto je bilo v začetku delovanja društva namenjeno Čehom. Po smrti predsednika dr. Andreja Volkarja je podpredsedniško mesto dobil profesor Jožef Skrbinšek,³⁰ ki ga je opravljal do izvolitve za predsednika društva leta 1932. Profesorja Skrbinška je na podpredsedniškem mestu nasledil dr. Janko Pretnar, ki je bil sicer ravnatelj Aleksandrovega doma v Pragi.³¹ Dr. Janko Pretnar se je leta 1936 vrnil v domovino. Za njim je bil izvoljen za podpredsednika Lavoslav Cvetnič,³² sicer ravnatelj zavarovalnice v Pragi. Cvetnič je ostal na tem mestu do leta 1938,³³ to je do izvolitve za predsednika društva, podpredsednik pa je postal Ferdinand Tuma,³⁴ dotedanji predsednik društva, ki je ostal podpredsednik do razpusta društva.

Še najmanj zamenjav v društvenem odboru je bilo na mestu blagajnika, ki je bilo pridržano dr. Karlu Šebesti starejšemu od leta 1903–1933, nato pa njegovemu sinu dr. Karlu Šebesti mlajšemu od leta 1933–1943,³⁵ zatem pa Lavoslavu Cvetniču, ki je bil blagajnik do razpusta društva.³⁶

Tajniški mesti sta bili v glavnem pridržani Slovencem. Od leta 1914 dalje sta bila tajnika profesor Jožef Skrbinšek in dr. Franc Heric. Profesor Skrbinšek je bil tajnik do leta 1930,³⁷ za dr. Herica pa zaenkrat še ni točnih podatkov o njegovem prehodu za namestnika odbornika, kjer je bil do leta 1932.³⁸ V letih 1930 do 1936³⁹ sta tajniško funkcijo opravljala Lavoslav Cvetnič in Valerija Lorencova, soproga tovarnarja iz Prage, ki je s Stankom Jegličem opravljala tajniško funkcijo do leta 1943.⁴⁰ Od leta 1943 dalje sta bila tajnika društva ing. Jaroslav Tuma in Stanko Jeglič.⁴¹

Na mestu odbornika brez funkcije je bil skoraj tri desetletja dr. Ivan Žmavc,⁴² sprva asistent, na koncu pa nadsvetnik univerzitetne knjižnice v Pragi. Od leta 1930 do 1936 je bil odbornik društva Ferdinand L. Tuma,⁴³ za njim pa v letih 1936–1943 dr. Valentin Sodja, zobozdravnik v Radotinu.⁴⁴ Po letu 1943 je bila odbornik brez funkcije Valerija Lorencova.⁴⁵

Na začetku delovanja društva sta bila revizorja dr. Karel Šebesta, odvetnik v Pragi in Gregor Sporn.⁴⁶ V letih 1903–1904 sta bila revizorja Filip Gasparin in Gregor Sporn,⁴⁷ v letih 1905–1907 ing. Ivan Arh in Gregor Sporn,⁴⁸ leta 1907–1908 Gregor Sporn in dr. Egon Zeis,⁴⁹ leta

²⁹ ARS, arh. fond št. 1283, zapisnik seje občnega zbora 30.11.1943.

³⁰ ARS, arh. fond št. 1283, letno poročilo 1930/1931.

³¹ ARS, arh. fond št. 1283, letno poročilo 1933/1934; sejni zapisnik občnega zbora 6.11.1933.

³² ARS, arh. fond št. 1283, zapisnik seje 21.6.1936.

³³ ARS, arh. fond št. 1283, zapisnik seje občnega zbora 14.11.1938.

³⁴ ARS, arh. fond št. 1283, zapisnik seje občnega zbora 14.11.1938 in 30.11.1943.

³⁵ ARS, arh. fond št. 1283, zapisnik seje 30.6.1933 in zapisnik seje občnega zbora 30.11.1943.

³⁶ ARS, arh. fond št. 1283, zapisnik seje občnega zbora 30.11.1943; pismo predsednika dr. Šebeste ing. Tumi z dne 8.4.1950.

³⁷ Jožef Skrbinšek se zadnjič omenja kot tajnik v pismu Ivanu Hribarju 31.5.1927, po vsej verjetnosti je ostal tajnik do leta 1930 do izvolitve za podpredsednika društva.

³⁸ ARS, arh. fond št. 1283, letno poročilo 1931/1932.

³⁹ ARS, arh. fond št. 1283, letno poročilo 1930/1931; NUK PKG/3, Podporno društvo, letno poročilo 1935/1936.

⁴⁰ ARS, arh. fond št. 1283, letno poročilo 1936/1937; zapisnik seje občnega zbora 30.11.1943.

⁴¹ ARS, arh. fond št. 1283, zapisnik seje občnega zbora 30.11.1943.

⁴² NUK, PKG/3, Podporno društvo, letna poročila 1902–1920.

⁴³ ARS, arh. fond št. 1283, letna poročila 1930–1936.

⁴⁴ ARS, arh. fond št. 1283, letna poročila 1936–1938; zapisnik sej občnih zborov 13.11.1936 in 30.11.1943.

⁴⁵ ARS, arh. fond št. 1283, zapisnik seje občnega zbora 30.11.1943.

⁴⁶ NUK, PKG/3, Podporno društvo, letno poročilo 1901/1902, 1902/1903.

⁴⁷ NUK, PKG/3, Podporno društvo, letno poročilo 1903/1904.

⁴⁸ NUK, PKG/3, letno poročilo 1905/1906, 1906/1907.

⁴⁹ NUK, PKG/3, Podporno društvo, letno poročilo 1907/1908.

1908–1911 dr. Peter Nesy in ing. Josef Valenta,⁵⁰ leta 1911–1912 dr. Peter Nesy in Alojz Hrovatin,⁵¹ v letih 1913–1914 sta bila revizorja dr. Peter Nesy in ing. Josef Valenta,⁵² v letih 1930–1938 pa dr. Peter Nesy in Ciril Globočnik,⁵³ nato pa dr. Peter Nesy in Vilma Nygrinova,⁵⁴ od leta 1943 dalje pa Nygrinova in Poršova.⁵⁵

V društveni odbor so bili kot namestniki odbornika izvoljeni tudi dr. Matija Murko,⁵⁶ dr. Franc Heric⁵⁷ in dr. Karel Pagan,⁵⁸ za namestnika revizorja pa Alojz Gangl,⁵⁹ dr. Ivan Žmavc,⁶⁰ po Ganglovi smrti pa Vilma Brethova,⁶¹ od leta 1943 dalje pa dr. Jurij Korent in ing. Alois Pučnik.⁶²

Člani društva

Po številu rednih članov je Podporno društvo za slovenske visokošolce v Pragi spadalo med manjša društva. Število rednih članov je precej nihalo. Najmanj rednih članov je imelo društvo v prvem letu svojega obstoja, ko jih je bilo le 23, največ rednih članov je imelo društvo v poslovnem letu 1905/1906, ko je društvo štelo 55 rednih članov. Redni član društva je bil lahko vsak Slovenec ali Čeh, ki je prebival na Češkem ter vsak Slovenec, ki je prebival v ostalih predelih avstroogrške monarhije in je plačal 6 kron letne članarine. Po prevratu leta 1918 so bili redni člani društva Čehi in Slovenci, ki so prebivali v Češkoslovaški republiki. Število rednih članov je nihalo tudi po 1. svetovni vojni, in sicer med 30 in 50 člani.

V prvem letu delovanja društva so bili vpisani v knjigo rednih članov naslednji člani:⁶³ Pavlina Tomšičeva, soproga predsednika društva, dr. Josef Ettel z Hvozdomila, odvetnik iz Kralovih Vinohradov, ing. Josef Valenta iz Prage, dr. Frančišek Jurtela, odvetnik iz Ptuja, prof. dr. Jindrich Metelka iz Kralovih Vinohradov, Gabrijela Preissova, pisateljica iz Prage, Pavel Bukovsky, računovodja iz Prage, Josip Germ, akademski slikar iz Prage, Gregor Sporn, revident državnih železnic iz Žižkova, Josef Maršalik, revident državnih železnic iz Kralovih Vinohradov, Jan Rehorovsky, rudarski blagajnik iz Kladna, profesor Maks Pleteršnik iz Ljubljane, Karel Schweiger, uradnik Deželnega odbora iz Ljubljane, dr. Anton Žižek, zdravnik iz Vojnika, Karel Bureš, nadzornik državne blagajne iz Prage, Josef Vrbaneč, uradnik iz Prage, Anton Aškerc, pesnik in urednik Ljubljanskega Zvona iz Ljubljane, dr. Franc Horvat, notar iz Idrije, profesor dr. František Prusik iz Kralovih Vinohradov, profesor Rajko Perušek iz Ljubljane, Dragotin Dolenc, adjunkt iz Dunaja, dr. Ivan Žmavc, asistent univerzitetne knjižnice v Pragi iz Kralovih Vinohradov, dr. Bohuslav Franta, deželni svetnik iz Prage. V tem letu je bilo torej od rednih članov društva 12 Čehov in 11 Slovencev, od slednjih so bili 3 Slovenci iz Prage, 4 iz Ljubljane ter po eden iz Ptuja, Idrije, Vojnika in Dunaja. V drugem letu društvenega delovanja se številčno stanje rednih članov ne spremeni, spremeni pa se nacionalni sestav, saj so v društvu številčno prevladovali Slovenci. Sestav rednega članstva je bil naslednji: profesor dr. Gregorij Pečjak, katehet iz Ljubljane, Josip

⁵⁰ NUK, PKG/3, Podporno društvo, letno poročilo 1909/1910, 1910/1911.

⁵¹ NUK, PKG/3, Podporno društvo, letno poročilo 1911/1912.

⁵² NUK, PKG/3, Podporno društvo, letno poročilo 1913/1914.

⁵³ ARS, arh. fond št. 1283, letna poročila 1930–1938.

⁵⁴ ARS, arh. fond št. 1283, zapisnik seje občnega zbora 14.11.1938.

⁵⁵ ARS, arh. fond št. 1283, zapisnik seje občnega zbora 30.11.1943.

⁵⁶ ARS, arh. fond št. 1283, zapisnik seje občnega zbora 14.11.1938.

⁵⁷ ARS, arh. fond št. 1283, zapisnik seje občnega zbora 30.11.1943.

⁵⁸ ARS, arh. fond št. 1283, letna poročila 1930–1938.

⁵⁹ ARS, arh. fond št. 1283, letna poročila 1930–1935.

⁶⁰ NUK, PKG/3, letno poročilo 1935/1936; ARS, arh. fond št. 1283, letno poročilo 1937/1938; zapisnik seje občnega zbora 14.11.1938.

⁶¹ NUK, PKG, Podporno društvo, letno poročilo 1935/1936; ARS, arh. fond št. 1283, zapisnik seje občnega zbora 5.11.1935.

⁶² ARS, arh. fond št. 1283, zapisnik seje občnega zbora 30.11.1943.

⁶³ ARS, arh. fond št. 1283, seznam članov društva 1901/1902.

Germ, akademski slikar iz Ljubljane, profesor Maks Pleteršnik iz Ljubljane, Andrej Gabršček, tiskarnar iz Gorice, dr. Anton Žižek, zdravnik iz Vojnika, Dragotin Puppó, trgovec iz Kranja, Gregor Sporn, revident državnih železnic iz Žižkova, Karel Šavnik, župan in lekarnar iz Kranja, Karel Schweiger, uradnik Deželnega odbora iz Ljubljane, Avgust Bukovec, deželni uradnik iz Ljubljane, Dragotin Dolenc, adjunkt iz Dunaja, dr. Frančišek Jurtela, odvetnik iz Ptuja, dr. Ivan Žmavc, asistent univerzitetne knjižnice v Pragi. S češke strani pa so bili redni člani: ing. František Nohač iz Prage, Karel Bureš, nadzornik državne blagajne iz Prage, Vilem Tobiš, deželni svetnik iz Prage, Gabrijela Preissova, pisateljica iz Prage, profesor dr. Jindrich Metelka iz Prage, dr. Josef Ettl z Hvozdomila, odvetnik iz Prage, dr. Bohuslav Franta, deželni svetnik iz Prage in profesor František Prusik iz Kralovih Vinohradov.⁶⁴

V poslovnem letu 1905/1906, ko je društvo imelo največ rednih članov, je bil sestav članstva naslednji:⁶⁵ dr. Frančišek Jurtela, odvetnik iz Ptuja, Karel Bureš, nadzornik državne blagajne iz Prage, dr. Franc Heric, asistent univerzitetne knjižnice v Pragi, Ivan Vavpotič, akademski slikar iz Prage, dr. Ivan Žmavc, asistent univerzitetne knjižnice v Pragi, dr. Franjo Rozina, odvetnik iz Maribora, Anton Svetina, notar iz Pliberka, ing. František Nohač iz Prage, dr. Zdenek Strobach, odvetnik iz Prage, dr. Gregorij Pečjak, katehet iz Ljubljane, univ.prof.dr. Matija Murko iz Gradca, dr. Karel Grossmann, odvetnik iz Ljutomera, Franc Matejčič, šolski nadzornik iz Trsta, ing. Josef Valenta iz Sobotke, dr. Ivan Dečko, odvetnik iz Celja, Vilem Tobiš, deželni svetnik iz Prage, Matija Sila, župnik iz Tomaja, dr. Franc Horvat, notar iz Brežic, dr. Radoslav Pipuš, odvetnik iz Maribora, dr. Vit Červinka, zdravnik iz Braslovč, Antonin Koštal, deželni inženir iz Prage, Jernej Voh, kanonik iz Maribora, Franc Zmrzlikar, tovarnar iz Deutsch Wagrama, dr. Anton Žižek, zdravnik iz Vojnika, profesor Leopold Koprivšek iz Maribora, dr. Fran Tekavčič, odvetnik iz Ljubljane, dr. Bohuslav Franta, deželni svetnik iz Prage, Filip Gasparin, profesor realke na Dunaju, Ivan Murnik, cesarski svetnik iz Ljubljane, Gregor Sporn, višji nadzornik državnih železnic iz Prage, dr. Josip Tičar, zdravnik iz Kranjske Gore, dr. Andrej Volkar, okrajni glavar v Novem Bydžovu, František Prochaska, uradnik Zemske banke v Pragi, Vaclav Prochaska, trgovec iz Slanega, prof. dr. Jindrich Metelka iz Kralovih Vinohradov, Prachensky & Barth, lekarnar iz Prage, dr. Anton Capek, odvetnik iz Chotebora, V.K. Čihak, trgovec iz Podjebradov, Edmund Kaizl, bančni uradnik iz Prage, dr. V. Kohout, zdravnik v Zlebech, prof. Jaroslav Goll iz Smichova, dr. Brumlik iz Rokycanov, I.F. Langhaus, dvorni fotograf iz Prage, prof.dr. Karel Kuffner iz Prage, Josef Webr vitez Pravomil, deželni svetnik iz Prage, dr. Šimša, zdravnik iz Prage, dr. Miroslav Stieber, odvetnik iz Slanega, prof.dr. Jiří Polivka iz Kralovih Vinohradov, Antonin Soustružník, nadzornik deželne blagajne iz Prage, profesor Rajko Perušek iz Ljubljane, prof. Maks Pleteršnik iz Ljubljane, Karel Šavnik, lekarnar iz Kranja, Karel Schweiger, uradnik Deželnega odbora iz Ljubljane, Anton Dermota, odvetniški kandidat iz Ljubljane, profesor Josip Germ iz Novega mesta. V posameznih letih so bili v redno članstvo društva vpisani še drugi Slovenci z območja Slovenije, ki pa razen plačevanja članarine niso posegali v društveno delovanje.

Med obema vojnama so bili v članstvo društva vpisani le tisti Slovenci, ki so prebivali na Češkem. Zaradi tega se je število rednih članov s slovenske strani bistveno znižalo. S slovenske strani so v društvo pristopili nekateri Slovenci, ki so po koncu 1. svetovne vojne začeli službovati na Češkem, bodisi na poslaništvu Kraljevine SHS v Pragi, v Aleksandrovem domu (Aleksandrov kolej), na Karlovi univerzi in v svobodnih poklicih. Nekateri med njimi so bili tudi izvoljeni v organe društva kot npr. univ.prof.dr. Matija Murko,⁶⁶ pri katerem so imeli slovenski študenti iskrenega prijatelja, svetovalca in dobrotnika, dr. Janko Pretnar, dr. Jurij Korent, dr. Valentin Sodja in Alojz Gangl.

Med obema vojnama je število rednih članov nihalo med 30 in 50. Kot je razvidno iz letnih poročil, višina članarine ni bila enotna, v poročilih se jo omenja kot prispevek članov. Od leta

⁶⁴ ARS, arh. fond št. 1283, seznam članov društva 1902/1903.

⁶⁵ ARS, arh. fond št. 1283, seznam članov društva 1905/1906.

⁶⁶ ARS, arh. fond št. 1283, letna poročila 1930–1930; O. Berkopec, Obiski pri praških Slovencih. Dvojni jubilej univ. prof. dr. Matije Murka. Jutro, 11.2.1936, št. 34.

1930 dalje so bili redni člani društva naslednji Slovenci: ing. Ivan Arh, ki je bil predsednik društva, Lavoslav Cvetnič, ravnatelj zavarovalnice, soproga Lavoslava Cvetniča Vida Cvetnič, ing. Fran Erjavec, Alojz Gangl, akademski kipar, njegova soproga Marija Gangl in njegova hčerka Vekoslava Gangl, Ciril Globočnik, disponent, dr. Franc Heric, svetnik univerzitetne knjižnice v Pragi, Stanko Jeglič, uradnik in tajnik društva, ing. Miljutin Jenko, sekcijski nadsvetnik in namestnik odbornika, dr. Jurij Korent, odvetnik, namestnik revizorja, Jožef Val. Majce, uradnik, univ.prof.dr. Matija Murko, namestnik odbornika, prof. Jožef Skrbinšek, predsednik društva, dr. Janko Pretnar, ravnatelj Aleksandrovega doma, podpredsednik društva, Ferdinand L. Tuma, ravnatelj Zajištovacy banky, predsednik društva, ing. Jaroslav Tuma, prokurist, tajnik društva, dr. Valentin Sodja, zdravnik, odbornik društva, dr. Ivan Žmavc, nadsvetnik univerzitetne knjižnice, namestnik revizorja.⁶⁷ S češke strani je članstvo bolj nihalo v primerjavi s Slovenci. Omeniti je bolj stalne redne člane društva: dr. V. Bradač, Vilka Brethova, Josef Dugulin, Gustav Domin, Rudolf Habersberger, dr. Karel Chodounsky, ing. Anton Junek, Ljubica Janatkova, ing. V. Kamenik, Jindrich Klazar, dr. Karel Kuffner, Valerija Lorencova, dr. Peter Nesy, Vilma Nygrinova, dr. Karel Pagan, Josef Peters, dr. Jiří Polivka, Fani Poršova, ing. A. Pučnik, dr. Anton Schauer, dr. Karel Šebesta, Pavlina Tomšičeva, ing. Josef Valenta, Karel Vendulak.⁶⁸

Ustanovni člani društva so bile fizične in pravne osebe, ki so plačale ustanovnino v enkratnem znesku, 50 kron za fizične osebe in 100 kron za pravne osebe. Po doslej znanih podatkih je plačalo ustanovnino v letih 1901–1920 113 ustanovnih članov, od tega 89 fizičnih oseb in 24 pravnih oseb. Ustanovnih članov je bilo največ iz Prage z okolico (34), Liptovskega Svetega Mikulaša (27) in Dvora Kralove (2). S slovenskega ozemlja so bili ustanovni člani iz: Ajdovščine (1), Bizela (1), Brda (1), Brežic (2), Celja (2), Celovca (1), Gorice (5), Gornje Radgone (2), Idrije (1), Krmelja (1), Litije (1), Ljubljane (12), Maribora (8), Ormoža (1), Ptuja (1), Sv. Trojice v Slovenskih goricah (1), Šmartna pri Litiji (1), Štebna pri Pliberku (1), Tolmina (1), Trsta (1), Žalne (1) ter iz Berlina (1) in Dunaja (3). Največ ustanovnih članov je postalo leta 1920, in sicer 43, od tega po zaslugi Ivana Žabote, ki je pridobil 26 Slovakov iz Liptovskega Svetega Mikulaša, da so v kritičnem letu obstoja društva leta 1920 z ustanovnino pripomogli k finančni sanaciji društva. Ivan Žabota je bil prejemnik podpore v letih 1903–1907 in je leta 1920 tudi postal ustanovni član društva. Ustanovni člani so imeli enake pravice in dolžnosti kot redni člani društva, nekateri med njimi so imeli najvišje položaje v odboru društva. Seznam ustanovnih članov je društvo vodilo posebej. Ustanovni člani so bili:⁶⁹ dr. Karel Šebesta st., odvetnik v Pragi (1901), nadinženir Franc Tomšič iz Prage (1901), dr. Karel Chodounsky, univerzitetni profesor v Pragi (1902), dr. Henrik Tuma, odvetnik v Gorici (1902), Radoslav Vidic, rudarski nadkomisar v Pragi (1902), ing. O. Životzky, podjetnik v Ledcu (1902), občina Tolmin (1902), dr. Vaclav grof Kounic, veleposestnik v Pragi (1902), dr. Gregor Krek, univ. profesor v pokoju v Ljubljani (1902), Pavlina Tomšičeva iz Prage (1902), Kornelij Gorup vitez Slavinski, veletrgovec v Trstu (1902), dr. Fran Simonič, kustos univerzitetne knjižnice na Dunaju (1902), dr. Dragotin Treo, odvetnik v Gorici (1902), Fran Naval, komorni operni pevec v Berlinu (1903), dr. Josip Stare, adjunkt Finančne prokuratorure v Ljubljani (1903), Kmetiska posojilnica ljubljanske okolice v Ljubljani (1903), Anton Susič, polkovnik v pokoju v Celju (1903), dr. Ivan Milan Hribar, odvetnik v Ljubljani (1904), Janko Rahne, notar na Brdu (1904), Viljem Prechlik, lekarnar v Litiji (1905), Jakob Pukl, sodni tolmač na Dunaju (1905), ing. Rudolf Fanta, tovarnar v Pragi (1905), dr. Jaroslav Hlava v Pragi (1906), Ljubica Šebestova v Pragi (1906), Mestni svet kraljevega mesta Praga (1906), dr. Antonin Schauer, odvetnik v Pragi (1906), Kristijan Petrlik, profesor visoke tehnične šole v Pragi (1906), dr. Ivan Žmavc, podravnatelj univerzitetne knjižnice v Pragi (1906), Emilij Gutman, pravni administrativni svetnik v Gorici (1907), dr. Jan Deyl, profesor Karlove univerze v Pragi (1908), Ivan Nabernik, deželnosodni svetnik v Pragi (1909), František Wohanka iz Prage (1909), Apolo Ružička, direktor

⁶⁷ ARS, arh. fond št. 1283, letna poročila 1930–1938.

⁶⁸ ARS, arh. fond št. 1283, letna poročila 1930–1938.

⁶⁹ ARS, arh. fond št. 1283, seznam ustanovnih članov 1901–1906; NUK. PKG/3, Podporno društvo, letno poročilo 1919/1920.

Živnostenske banke v Pragi (1909), Berta Rostohar, soproga docenta iz Prage (1909), neimenovani iz Ljubljane pod geslom "Vžgi gospod v njih srca ogenj prave ljubezni do naroda" (1909), ing. Mihael Vošnjak iz Gorice (1910), Cyrill Bartou, tovarnar v Nachode (1910), Josef Sochor, tovarnar v Dvoru Kralovem (1910), Jindrich Klazer, tovarnar v Dvoru Kralovem (1910), dr. František Malinsky, tovarnar v Pribislave (1910), Akciona společnost strojirni drive Breitfeld (1910), Josef Janatka, direktor Dankove strojirni v Karlinu (1910), Prvni českomoravska tovarna na stroje v Pragi (1911), Spolkovy cukrovar v Uhrineves (1912), Polkovy roln. cukrovar v Vinoru (1912), V. Jirina, direktor tovarne v Vinoru (1912), Mestna občina Idrija (1913), dr. Ivo Šubelj, sekcijski svetnik na Dunaju (1916), dr. Peter Nesy, odvetnik v Pragi (1917), Hranilno in posojilno društvo na Ptuj (1917), Karel Schweiger, računski svetnik v Ljubljani (1918), dr. Fran Lipold, odvetnik v Mariboru (1918), Ivanka Lipold iz Bizela (1918), Ljuba Lipej, soproga trgovca iz Brežic (1918), Ignacij Supan, učitelj v Brežicah (1918), Ljubljanska kreditna banka (1918), dr. Gregorij Pečjak, profesor v Ljubljani (1918), Generalno zastopstvo banke Slavije v Ljubljani (1918), Posojilnica in hranilnica v Ajdovščini (1918), dr. Brunon Weixl, zdravnik pri Sv. Trojici v Slovenskih goricah (1918), dr. Anton Žižek, zdravnik v Ormožu (1918), dr. Karel Kuffner, univ. profesor v Pragi (1918), Knjigarna I. Schwentner v Ljubljani (1919), Ivan Hribar, minister in poslanik Kraljevine SHS v Pragi (1919), Pozemkova banka v Pragi (1919), Živnostenska banka v Pragi (1919), Posojilnica v Gornji Radgoni (1919), Češka prumysloma banka v Pragi (1919), Posojilnica v Mariboru (1919), Mariborska eskomptna banka v Mariboru (1920), N. Toman, ravnatelj banke v Mariboru (1920), Podružnica Ljubljanske kreditne banke v Mariboru (1920), Podružnica Jadranske banke v Mariboru (1920), dr. Franc Irgolič, odvetnik v Mariboru (1920), Srečko Brezigar, tajnik Poslaništva Kraljevine SHS v Pragi (1920), Proforski zbor Državne gimnazije na Ptuj (1920), Ivan Huter, profesor v Celovcu (1920), Josip Javornik iz Žalne (1920), Franc Knaflič iz Šmartnega pri Litiji (1920), Aliska Droppa (1920), dr. Jan Droppa (1920), Ladislav Droppa (1920), Marienka Droppa (1920), Peter Droppa sen. (1920), Peter Droppa jun. (1920), Vlado Droppa (1920), Peter Holecy (1920), Ivan Hubka (1920), dr. Josip in Marta Kallay (1920), ing. Zeno Krivoš (1920), Branko Lacko (1920), Miloš Lacko (1920), dr. Ludevít Medvecký, vladni referent (1920), ing. Juraj Orazag (1920), Jan in Darinka Palka (1920), Dušan Porubský, glavni redaktor Uredn. novin (1920), Ivan Schavernoch (1920), Maria Schavernoch (1920), N. Stein (1920), N. Šenšel, evang. župnik in profesor (1920), Aleksander Skarvan (1920), Ivan Žabota, akademski slikar (1920), J. Začek (1920), dr. Milan Žuffa (1920), Ondrej Žuffa (1920), Palo Žuffa (1920), vsi iz Liptovskega Svetega Mikulaša, Andrej Jakil, podjetnik iz Krmelja (1920), proforski zbor Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani (1920), Emica Lilek, učiteljica v Celju (1920), Posojilnica v Mariboru (1920), dr. Emil Ott iz Prage (1920) in Anton Kapelan iz Štebna pri Pliberku (1920).

Častni član Podpornega društva za slovenske visokošolce v Pragi je lahko postal tisti član društva, ki je imel izredne zasluge za ustanovitev in delovanje društva ter za podpiranje študirajočih Slovencev v Pragi. Predlog za izvolitev za častnega člana je lahko dal vsak član društva društvenemu odboru, le-ta pa je moral o predlogu razpravljati in ga potrditi. Odbor je nato predlog za izvolitev za častnega člana predložil občnemu zboru za izvolitev. Član odbora je na občnem zboru podal utemeljitev za izvolitev za častnega člana. Volitve častnega člana so bile tajne z volilnimi listki; za izvolitev pa je bila potrebna dvotretjinska večina glasov. Prvi častni član društva je postal dr. Karel Chodounsky,⁷⁰ univerzitetni profesor v Pragi, ustanovni član društva, v organih društva je bil namestnik revizorja in je imel tudi veliko zaslug za povečanje števila slovenskih študentov v Pragi. Za častnega člana je bil izvoljen na občnem zboru 10.11.1906. Nadalje sta bila za častna člana društva izvoljena tudi pobudnika za ustanovitev društva nadinženir Franc Tomšič,⁷¹ prvi predsednik društva, in akademski slikar Josip Germ,⁷² prvi tajnik društva.

⁷⁰ ARS, arh. fond št. 1283, sejni zapisnik občnega zbora 10.11.1906.

⁷¹ ARS, arh. fond št. 1283, zapisnik seje občnega zbora 11.11.1907.

⁷² ARS, arh. fond št. 1283, zapisnik seje občnega zbora 11.11.1907.

Izvoljena sta bila na občnem zboru 11.11.1907. Utemeljitev za izvolitev za častne člane je podal dr. Ivan Žmavc. Diplome za častne člane pa je izdelal akademski slikar Ivan Žabota.

Med obema vojnama sta bila za častna člana izvoljena še ing. Ivan Arh,⁷³ dolgoletni predsednik društva, ki je bil izvoljen na občnem zboru društva leta 1919, ter dr. Karel Šebesta,⁷⁴ prvi ustanovni član društva in dolgoletni blagajnik društva.

Ob smrti Alojza Gangla, akademskega slikarja in dolgoletnega namestnika revizorja in profesorja Jožefa Skrbinška, dolgoletnega tajnika in predsednika društva, je Podporno društvo za slovenske visokošolce v Pragi izreklo posebno zahvalo za njuno dolgoletno delovanje v društvu.

Poverjeniki in dobrotniki društva

K uspešnemu delovanju društva so v prvem desetletju njegovega obstoja veliko prispevali poverjeniki oziroma zaupniki društva v domovini ter številni dobrotniki, ki so prispevali darove in denarne prispevke za društvo. Poverjeniki so zbirali prispevke za društvo v vseh pomembnejših krajih na Slovenskem. Večina poverjenikov je bila iz vrst uglednih osebnosti slovenske kulturne javnosti tega časa. Poverjeniki so zbirali denarne prispevke v okolju svojega delovnega območja z nabiralnimi polami. Poverjeniki so bili:⁷⁵ dr. Jakob Žmavc, profesor v Kranju, dr. Gregor Krek, univerzitetni profesor v pokoju v Ljubljani, dr. Josip Tominšek, profesor v Kranju, dr. Dragotin Lončar, profesor v Ljubljani, dr. Fran Ilešič, profesor v Ljubljani, ing. Jaroslav Förster, profesor v Ljubljani, Drago Schweiger, uradnik Deželnega odbora v Ljubljani, dr. Gvidon Sernec, odvetniški kandidat v Celju, Jakob Kogej, notarski namestnik v Mariboru, Rado Marzidovšek, vojaški kurat v Mariboru, dr. Edvard Volčič, tajnik sodišča v Novem mestu, Janko Globočnik, notar v Metliki, dr. I. Karfik, zdravnik v Idriji, Josip Širca, župan in posestnik v Žalcu, Alojz Bajec iz Sežane, dr. Josip Malerič, zdravnik v Črnomlju, Vilko Rozina, živinozdravnik v Metliki, Ferdinand Seidl, profesor v Gorici, Ivan Gregorčič, notar v Žužemberku, Viktor Bežek, ravnatelj učiteljsišča v Kopru, Josip Germ, profesor v Novem mestu, Fran Benčič, visokošolec iz Idrije, Fran Lipold, pravnik v Žalcu, Svetko Martelanc, študent iz Trsta, Alfonz Hrovatin, študent iz Vipave, dr. Pavel Pestotnik, suplent v Ljubljani. Poverjeniki so zbrane prispevke z nabiralnimi polami nakazovali blagajniku društva v Prago.

Številni dobrotniki-posamezniki ter večje število pravnih oseb iz območja Slovenije, avstrijskih dežel in Češke so občasno prispevali manjše in večje prispevke, ki so jih nakazovali društvu v Prago. Te denarne prispevke je društvo objavljalo javnosti v svojih letnih poročilih. Dobrotniki so bili iz najrazličnejših krajev iz Slovenije ter najrazličnejših poklicev in socialnih slojev. Med dobrotniki so bili: odvetniki, pravniki, notarji, profesorji, učitelji, duhovniki, zdravniki, trgovci, uradniki, posestniki, študentje in gospodinje. Med dobrotniki so bili tudi nekdanji študenti – doktorji Karlove univerze in diplomanti drugih čeških visokih šol v Pragi.

V prvem letu delovanja društva so bili naslednji slovenski dobrotniki: Ivan Hribar, župan v Ljubljani, Ivan Plantan, notar in deželni poslanec v Ljubljani, dr. Valentin Krisper, odvetnik v Ljubljani, Alojz Vodnik, kamnosek v Ljubljani, Fran Demšar, posestnik iz Češnjice pri Železnikih, Ivan Vrhovnik, župnik v Trnovem v Ljubljani, Božidar Šiftar, profesor v Kalugi v Rusiji, dr. Franc Hrašovec, sodnik v pokoju v Gradcu, Simon Rutar, profesor v Ljubljani, dr. Ivan Lennoch, odvetnik na Dunaju, Jože Agrež, uradnik v Brežicah, dr. Janko Babnik, ministrski tajnik na Dunaju, Anton Šlamberger, notar v Kranju, dr. Frančišek Perne, profesor v Kranju, dr. Josip Kolšek, odvetnik v Laškem, Anton Šantel, profesor v Gorici, dr. Jernej Glančnik, odvetnik v Mariboru, dr. Jurij Hrašovec, odvetnik v Celju, dr. Ivan Dečko, odvetnik v Celju, dr. Valentin Štempihar, odvetnik v Kranju, Fran Kolman, veletrgovec v Ljubljani, Kazimir Bratkovič, notar v Gornjem gradu, Fran Lekše, župnik v Lučah, dr. Ivan Svetina, profesor v Ljubljani, Fran Svetlič,

⁷³ NUK, PKG/3, Podporno društvo, letno poročilo 1919/1920.

⁷⁴ ARS, arh. fond št. 1283, Letno poročilo 1932/1933, v poročilu navaja, da je bil pred mnogimi leti izvoljen za častnega člana.

⁷⁵ ARS, arh. fond št. 1283, seznam naprošenih poverjenikov.

vzgojitelj v Hanensteinu, Dragotin Žagar, deželni blagajnik v Ljubljani, Ivan Hochmüller iz Beljaka, Oskar Gabršček, župan v Tolminu, Artur Lokar, notar v Kranju, Viktor Režek, profesor v Gorici, dr. Josip Tominšek, profesor v Kranju in Franc Tomšič iz Prage. Izmed pravnih oseb so bili dobrotniki: Goriška ljudska posojilnica, Hranilno in posojilno društvo na Ptuj, Posojilnica v Ribnici, Hranilnica in posojilnica v Šmarju, Posojilnica v Logatcu, Družba sv. Cirila in Metoda v Ljubljani, Posojilnica v Celju, Okrajna posojilnica v Ljutomeru, Kmetiska posojilnica na Vrhniki in Posojilnica v Brežicah.⁷⁶

Število dobrotnikov je v nadaljnjih letih naraščalo in upadalo. Med nove dobrotnike je društvo vpisalo več pomembnih osebnosti slovenskega kulturnega in javnega udejstvovanja: Anton Štritof, profesor v Ljubljani, Ivan Vavpotič, profesor v Novem mestu, Ivan Knez, veletrgovec v Ljubljani, dr. Ivan Klasinc, odvetnik v Gradcu, dr. Konrad Janežič, odvetnik v Voloski, Jan Vavro, profesor v Ljubljani, Luka Svetec, notar v Idriji, Franjo Rozina, odvetnik v Mariboru, dr. Matija Murko, univerzitetni profesor v Gradcu, H. Angerer, dekan v Celovcu, dr. Janko Ponebšek, državni nadzornik v Novem mestu, R. Šebar, tiskarnar v Postojni, Matija Ljubša, kurat v Gradcu, Fran Žužek, nadinženir v Ljubljani, Matija Kenda, nadučitelj v Volčah pri Gorici, dr. Pavel Turner, vzgojitelj na Dunaju, dr. Milan Škerlj, sodni pristav v Mokronogu, dr. Mihael Napotnik, škof v Mariboru, Tomaž Kajdiš, stolni kanonik v Ljubljani, grof Kristalnigg, graščak v Gorici, Jernej Vok, stolni kanonik v Mariboru, I. Giontini, trgovec v Ljubljani, Ivan Murnik, cesarski svetnik v Ljubljani, V. Furlan, računski svetnik v Trstu, Matija Ražun, župnik v Št. Jakobu v Rožu in dr. Ivan Šušteršič, odvetnik v Ljubljani. Denarne podpore so dajale naslednje pravne osebe: Ministrstvo za uk in bogočastje na Dunaju, Posojilnica Maribor, Okrajni odbor v Gornjem gradu, Posojilnica v Konjicah, Posojilnica v Žužemberku, Posojilnica v Celju, Vzajemno podporno društvo v Ljubljani, Posojilnica v Slovenski Bistrici, Hranilno in posojilno društvo Nabrežina, upravni svet Banke Slavija, Trgovska in obrtna zadruga v Gorici, Posojilnica v Brežicah, Posojilnica v Logatcu, Notranjska posojilnica v Postojni, Okrajni odbor Celje in občina Idrija.⁷⁷

V poslovnem letu 1912/1913 se je prihodek društva s strani dobrotnikov zelo znižal, zaradi česar je prišlo društvo v finančne težave. Zato se je odločilo, da bo pozvalo vse nekdanje prejemnike podpor, naj podeljene podpore vrnejo in tako rešijo usodo Podpornega društva za slovenske visokošolce v Pragi.⁷⁸ Poziv društva je dosegel svoj namen in že naslednje leto je število dobrotnikov spet poraslo. Zaradi izboljšanja finančnega položaja je društvo lahko spet zvišalo število podpirancev za 12.

Po prvi svetovni vojni se je mreža dobrotnikov precej spremenila. V letu 1919 je društvo imelo še toliko finančnih sredstev, da je uspešno premostilo finančno stisko. Društvo se je leta 1919 odločilo za spremembo načina zbiranja denarnih prispevkov za podeljevanje podpor. Ustanovilo je Slovensko dijaško zadrugo⁷⁹ (pravilno bi bilo Slovenska študentska zadruga), ki naj bi v domovini zbirala denarne prispevke, namenjene za dajanje podpor slovenski akademski mladini v Pragi. V domovini naj bi zbrali toliko denarja, da bi pokrili potrebe za podeljevanje podpor študentom v Pragi, na Češkem zbrano pomoč pa bi društvo dalo kot prispevek češko-slovenski vzajemnosti in bi ta denarna sredstva uporabili kot prispevek za izpitne pristojbine. Slovenska dijaška zadruga je bila v začetku pri zbiranju prispevkov zelo uspešna. Vsako leto je s posebno okrožnico, ki jo je razposlala vsem inštitucijam v domovini, od katerih so pričakovali pomoč, prosila slovensko javnost za denarne prispevke, namenjene podpori slovenskim študentom v Pragi. Na težke razmere, v katerih so živeli slovenski študenti v Pragi, je opozarjal tudi Slovenec v članku Stradajoče dijaštvo v Pragi⁸⁰ in je s tem podprlo akcijo za

⁷⁶ ARS, arh. fond št. 1283, seznam dobrotnikov in podpornikov 1901/1902.

⁷⁷ ARS, arh. fond št. 1283, seznam dobrotnikov 1903–1908, izbor.

⁷⁸ NUK, PKG/3, Podporno društvo, letno poročilo 1912/1913.

⁷⁹ NUK, PKG/3, Podporno društvo, letno poročilo 1919/1920.

⁸⁰ Slovenec, XLIX (1921), št. 273, 30.11.1921.

zbiranje denarja za podpore slovenskim študentom v Pragi. Ob 5. obletnici delovanja Slovenske dijaške zadruga v Pragi je le-ta poslala dobrotnikom v zahvalu poseben Spominski list,⁸¹ v katerem je navedla, da je s pomočjo slovenske javnosti od podpirancev zadruga v dobi 1919–1924 končalo svoj študij v Pragi 51 inženirjev vseh strok, 37 zdravnikov, 14 umetnikov, 6 filozofov in 6 pravnikov. V naslednjih letih je Slovenska dijaška zadruga pri zbiranju prispevkov zašla v težave, kar je razvidno iz njihovih okrožnic naslovljenim dobrotnikom v Sloveniji, v katerih prosi za pomoč. V okrožnici z dne 31.3.1928 navaja, da so ukinjene vse državne podpore in da je zadruga revnim dijakom v Pragi edina zaščita in podpora ter zato prosi za pomoč,⁸² v okrožnici iz leta 1929, to je ob 10-letnici delovanja zadruga, pa le-ta omenja, da je poslanstvo zadruga tudi v tem, da zbira okoli sebe mlade ljudi, ki bi se drugače v velikem mestu izgubili, da je ves čas svojega obstoja delovala brezhibno in se je izkazala vredno zaupanja slovenske javnosti in prosi za gmotno podporo.⁸³ Da so bile razmere zares težke, priča tudi pismo predsednika in tajnika Podpornega društva za slovenske visokošolce v Pragi dr. Andreja Volkarja in prof. Jožefa Skrbinška Ivanu Hribarju z dne 31.5.1927,⁸⁴ v katerem navajata, da je Slovenska dijaška zadruga kakih 5 let dosti uspešno pomagala s prispevki, ki so jih v počitnicah zbirali v domovini in da je Podporno društvo le izjemoma podpiralo študente in zadruga, zdaj pa niti zadruga ne dobiva zadostnih prejemkov iz domovine. V pismu še omenjata, da se nanj obračata na posebno priporočilo prof.dr. Murka in ing. Arha, da bi posredoval pri dobrotnikih v domovini za darovanje novih prispevkov za slovenske študente v Pragi. Koliko je bil Ivan Hribar uspešen, ni podatkov. Zaenkrat tudi ne razpolagamo s podatki o delovanju društva v obdobju 1920–1930.

Zbiranje prispevkov od dobrotnikov v domovini je zopet steklo v tridesetih letih, vendar je bila v domovini zbrana pomoč dosti nižja v primerjavi s pomočjo, zbrano na Češkem. Med dobrotniki v domovini so tudi nekdanji študenti, doktorji Karlove univerze in prejemniki podpor iz prvih dveh desetletij delovanja društva:⁸⁵ dr. Lenart Boetio, odvetnik iz Gornje Radgone, dr. Joža Bohinjec, pravnik iz Ljubljane, dr. Janko Berce, pravnik iz Ljubljane, dr. Jože de Gleria, zdravnik iz Bleda, dr. Anton Farčnik, pravnik iz Ljutomera, dr. Jože Flajs, zdravnik iz Celja, dr. Fran Hojnik, pravnik iz Maribora, dr. Albert Kramer, pravnik iz Ljubljane, dr. Rudolf Krivic, odvetnik iz Ljubljane, dr. Ivan Lah, profesor iz Ljubljane, dr. Franjo Lipold, odvetnik iz Maribora, dr. Franc Marinič, zdravnik iz Maribora, dr. Drago Marušič, odvetnik iz Ljubljane, dr. Ivan Merslavič, pravnik iz Ljubljane, dr. Josip Pučnik, odvetnik iz Slovenske Bistrice, dr. Stanko Pušenjak, zdravnik iz Cerknice, dr. Joahim Ražem, odvetnik iz Ljubljane, dr. Avgust Reisman, odvetnik iz Maribora, ing. Ernest Rekar iz Jesenic, dr. Egon Stare, odvetnik iz Ljubljane, dr. Franc Stegenšek, finančni tajnik iz Ljubljane, dr. Brunon Weixl, zdravnik iz Sv. Trojice v Slovenskih goricah.

Iz Slovenije so bile med dobrotniki društva naslednje pravne osebe:⁸⁶ Jugoslovansko-češka liga iz Ljubljane, Maribora in Kranja, Mestna občina Ljubljana, Odvetniška zbornica v Ljubljani, Prva dolenska posojilnica v Metliki in kamnosek Alojzij Vodnik iz Ljubljane.

Izdatna finančna sredstva so za delovanje društva prispevali dobrotniki iz Češke, zlasti posamezniki iz Prage. S prispevki so se skoraj vsako leto izkazali številni ustanovni člani, nekateri trgovci in podjetniki ter številni okrajni odbori. Po prvi svetovni vojni so glavnino finančnih sredstev dali društvu:⁸⁷ Češkoslovaško ministrstvo za šolstvo in narodno prosveto, Ministrstvo za zunanje zadeve ter praške banke: Zemska banka, Živnostenska banka, Prvni česka vzajemna

⁸¹ Arhiv Odvetniške zbornice Slovenije, spis št. 13/1925.

⁸² Arhiv Odvetniške zbornice Slovenije, spis št. 28/1928.

⁸³ Arhiv Odvetniške zbornice Slovenije, spis št. 1315/1929.

⁸⁴ NUK Ms 1411, Ivan Hribar zapuščina, dr. Volkar in Jožef Skrbinšek.

⁸⁵ ARS, arh. fond št. 1283, letna poročila 1930–1938.

⁸⁶ ARS, arh. fond št. 1283, letna poročila 1930–1938.

⁸⁷ ARS, arh. fond št. 1283, letna poročila 1930–1938.

pojištovna, Vinohradská Založna, Hypoteční banka česká, Slavia vzajemne pojištovací banka in podjetje První pražský meštanský pivovar.

Delovanje društva

Vse važnejše odločitve o svojem delu je Podporno društvo za slovenske visokošolce v Pragi sprejemalo na sestankih društvenega odbora in na občnih zborih. Sestanki društvenega odbora so se praviloma vršili vsak mesec, občni zbori pa so bili vsako leto v mesecu novembru. Društvo je začelo poslovno leto s 1. oktobrom. Ker društvo ni imelo svojih uradnih prostorov, so se sestanki vršili v glavnem kar v gostinskih lokalih; v začetni dobi delovanja društva v restavraciji "Malina" v Spaleni 9, kasneje v vinarni "Pipan" ter v restavraciji "Husenskeho". V letih, ko je bil predsednik društva Ferdinand Tuma, pa je bil sestanek največkrat v "Zajištovací banki", kjer je bil on ravnatelj. Občni zbori društva so bili sprva v restavraciji "Malina", nato pa v restavraciji "Husenskeho".

Že v povabilu, ki ga je izdalo društvo kot društvo v nastajanju, je bilo javnosti sporočeno, da se darovi in prispevki društvu pošiljajo na naslov dr. Josefa Ettla z Hvozdomila Praha-Vinohrady, Palackeho trh št. 8, dopise in ostale zadeve pa na naslov nadinženirja Franca Tomšiča, Praha, Spalena 24.⁸⁸ Po ustanovitvi je društvo po vsej verjetnosti uradno poslovalo v stanovanju predsednika društva Franca Tomšiča, le finančni del uradnega poslovanja je bil na naslovu blagajnika dr. Josefa Ettla. Ko je prevzel blagajniške posle dr. Karel Šebesta, se je tudi finančno poslovanje preneslo v pisarno dr. Karla Šebeste na naslov Praha II, Spalena 9.⁸⁹ Na tem naslovu je delovalo društvo do leta 1938, v letih 1939–1946 pa na naslovu Spalena 87;⁹⁰ zadnji naslov predsednika društva dr. Karla Šebeste, ko je že potekal postopek za razpust društva, pa je bil sedež v Spaleni 11.⁹¹

Najvišji organ društva, občni zbor, je moral biti sklican 14 dni pred občnim zborom. Po sklepu 8. seje odbora je moral biti sklic objavljen v naslednjih slovenskih in čeških časnikih: Slovenski Narod, Slovenec, Soča, Edinost, Klas Naroda, Narodni list, Narodni politika in Politik.⁹² Občni zbor je bil sklepčen, če je bilo navzočih več kot polovico članov društva, ki so prebivali v Pragi in njenih predmestjih. Sklepi občnega zbora so bili veljavni, če je zanje glasovalo več kot polovica navzočih članov.

Društveni odbor je na sestankih reševal vse tekoče zadeve, zlasti pa vsak mesec prejete vloge za podelitev podpore oziroma posojila. V začetku svojega delovanja se je društvo soočalo z velikimi težavami, saj ni imelo drugih finančnih sredstev kot sredstva, zbrana od članarine in ustanovnine. Zato je bila glavna skrb društva zagotoviti toliko finančnih sredstev, da je lahko začelo izvajati zastavljeni program, to je podeljevanje skromnih podpor za revne in marljive slovenske študente, ki študirajo na čeških visokih šolah v Pragi. Druga skrb je bila pridobitev čimveč slovenskih študentov za študij v Pragi. Tretja naloga društva pa je bila gojitev narodno buditeljskih smotrov, pri čemer je bilo društvo precej uspešno, kar izpričuje letno poročilo, ki ga je društvo izdalo ob desetletnici svojega delovanja. V poročilu je društvo s ponosom zapisalo, da je v domovino poslalo okrog 130 narodnih delavcev in večina med njimi stoji v prvi vrsti narodnih kulturnih delavcev.⁹³ Društvo je pridobivalo finančna sredstva od članarine, ustanovnine, s prispevki dobrotnikov, darovi pravnih oseb in državnih upravnih organov, s prirejanjem predavanj in kulturno zabavnih prireditvev, s prodajo kolkovnih značk in nabiralnimi akcijami.

V prvem obdobju svojega delovanja je društvo sprejelo naslednje pomembnejše odločitve: leta 1902 je priredilo na Bledu, v Ljubljani in Trstu kulturno zabavne prireditve, čisti dobiček s teh

⁸⁸ NUK, PKG/3, Podporno društvo, Povabilo, tisk, december 1901.

⁸⁹ Slovenski narod, 1911, št. 261, 13.11.1911 ad Društvena naznanila; in 1913 št. 259, 11.11.1913.

⁹⁰ ARS, arh. fond 1283, Prihlastka majetku I.

⁹¹ ARS, arh. fond št.1283, Pismo predsednika dr. Šebeste tajniku ing. Tumi 8.4.1950.

⁹² ARS, arh. fond št. 1283, zapisnik seje 3.11.1902.

⁹³ NUK, PKG/3, Podporno društvo, letno poročilo 1910/1911.

prireditev je bil namenjen izboljšanju finančnega stanja društva,⁹⁴ 6. junija 1904 je v Pragi priredilo spominsko proslavo ob 40-letnici Akademskega društva Slovenija na Dunaju,⁹⁵ odbor društva je sodeloval z nastajajočimi slovenskimi akademskimi društvi v Pragi, najprej z Ilirijo, kasneje pa še z Adrio in Slovenskim tehniškim klubom,⁹⁶ leta 1905 je bil predsednik društva Franc Tomšič na posvetovanju slovenskih akademskih podpornih društev na Dunaju, na katerem so sprejeli sklep o medsebojnem sodelovanju,⁹⁷ leta 1905 začne društvo sodelovati z Zvezo češkoslovaških študentov in v odbor te zveze voli svojega delegata,⁹⁸ leta 1906 je društvo sprejeto v kuratorij študentske menze, v kuratorij izvoli svojega predstavnika dr. Karla Šebesto,⁹⁹ za pravičnejše podeljevanje podpor je društvo pripravilo posebne obrazce o imovinskem stanju prosilcev podpor,¹⁰⁰ pod vodstvom prof.dr. Choudounskega je društvo med Čehi izvedlo akcijo za zbiranje prispevkov za podpore; društveni odbor je ugotavljal, da brez pomoči Čehov društvo ne bi moglo opravljati svojih nalog,¹⁰¹ ob slovenskem prazniku 6. februarja 1906 je društvo pripravilo proslavo v zgradbi stare univerze, na kateri je govoril dr. Pestotnik,¹⁰² pripravilo je tudi Božičnico v Akademski menzi, na kateri je društvo obdarilo 11 slovenskih študentov,¹⁰³ na seji odbora 7. decembra 1906 je odbor sklenil, da akademski društvi Ilirija in Adrija sodelujeta z mnenji pri podeljevanju podpor,¹⁰⁴ 13. februarja 1907 prosi Slovenski tehniški klub, da se mu omogoči sodelovanje v društvu,¹⁰⁵ 9. maja 1908 je pripravilo prireditev "Z Prahy do Slovinsko",¹⁰⁶ na občnem zboru društva 10. novembra 1908 sodelujejo tudi: predstavnik študentov Jurečko, ki je bil delegat prosilcev, Kramar kot delegat Adrie, Brelih kot delegat Ilirije, Celestin kot delegat Slovenskega tehniškega kluba in Brunčko kot delegat odbora prosilcev podpore,¹⁰⁷ 9. januarja 1909 je priredilo društvo komorni koncert v Mestnem gledališču Vinohrady, na katerem sta nastopila pianist Pogačnik in pevec Naval,¹⁰⁸ na seji odbora 2. februarja 1909 so študenti predložili memorandum, v katerem prosijo za ureditev razmer v študentskem domu in študentski menzi ter predlagajo zvišanje podpor, ker je življenski minimum za preživetje v Pragi 45 do 55 kron; nadalje prosijo, da se vlagajo prošnje za podpore le na začetku šolskega leta,¹⁰⁹ v letnem poročilu za leto 1909 društvo izraža kritiko Kranjski, od koder je največ prejemnikov podpor, Kranjska pa prispeva najmanj sredstev za podpore; nadalje pravi društvo, da je pridobivalo študente za študij z geslom "vsi v Prago", društvo pa kliče v domovino z geslom "vsak Slovenec podpiraj Podporno društvo za slovenske visokošolce v Pragi",¹¹⁰ leta 1909 je društvo tudi sklenilo, da opusti zbiranje prispevkov z nabiralno polo in da se ukine prodaja kolkovnih značk v korist podpornega društva,¹¹¹ ob 10-letnici delovanja je društvo ostro reagiralo na politična strankarska podtikanja v domovini, da društvo zastuplja mladino v Pragi, društvo zagotavlja, da je le dobrodelno društvo in da pošteno opravlja svoje naloge in da je v domovino že poslalo okrog 130 narodno buditeljskih

⁹⁴ NUK, PKG/3, Podporno društvo, letno poročilo 1901/1902.

⁹⁵ ARS, arh. fond št.1283, zapisnik seje 6.6.1904.

⁹⁶ ARS, arh. fond št.1283, zapisnik seje 2.5.1905; zapisnik seje 7.12.1906.

⁹⁷ ARS, arh. fond št.1283, zapisnik seje 4.4.1905.

⁹⁸ ARS, arh. fond št.1283, zapisnik seje 11.12.1905.

⁹⁹ ARS, arh. fond št.1283, zapisnik seje 8.1.1906.

¹⁰⁰ NUK, PKG/3, Podporno društvo, letno poročilo 1905.

¹⁰¹ NUK, PKG/3, Podporno društvo, letno poročilo 1905/1906.

¹⁰² ARS, arh. fond št.1283, zapisnik seje 3.3.1906.

¹⁰³ ARS, arh. fond št.1283, zapisnik seje 8.1.1906.

¹⁰⁴ ARS, arh. fond št.1283, zapisnik seje 7.12.1906.

¹⁰⁵ ARS, arh. fond št.1283, zapisnik seje 13.4.1906.

¹⁰⁶ ARS, arh. fond št.1283, zapisnik seje 9.5.1908.

¹⁰⁷ ARS, arh. fond št.1283, zapisnik seje občnega zbora 10.11.1908.

¹⁰⁸ ARS, arh. fond št.1283, zapisnik seje 9.1.1909.

¹⁰⁹ ARS, arh. fond št.1283, zapisnik seje 13.3.1909; zapisnik seje 9.4.1909.

¹¹⁰ NUK, PKG/3, Podporno društvo, letno poročilo 1908/1909.

¹¹¹ NUK, PKG/3, Podporno društvo, letno poročilo 1908/1909.

strokovnjakov, odgovor na podtikanja v domovini pa je vedno večji vpis slovenskih študentov na univerzo v Pragi,¹¹² leta 1912 je društvo ustanovilo Dijaški odbor (pravilno študentski odbor), ki je pretresal vse prošnje za podporo in je dajal predloge za podelitev podpore, odbor so sestavljali zastopnik društva, zastopniki študentskih društev in poverjenik podpirancev-prejemnikov podpore,¹¹³ zaradi težkega finančnega položaja je leta 1912 društvo poslalo poziv vsem nekdanjim prejemnikom podpor, da jih vrnejo in s tem pomagajo popraviti finančno stanje društva, apel za podporo društvu je naslovilo vsem dobrotnikom, da bi podprli društvo pri opravljanju zvišene naloge.¹¹⁴

Prevrat leta 1918 in razpad Avstroogrške monarhije je napravil veliko zarezo v delovanju Podpornega društva za slovenske visokošolce v Pragi. Čehi in Slovenci so se znašli v dveh novih državah, vmes pa je bila republika Avstrija kot preostanek nekdanje velike skupne države. Velike težave v delovanju društva so povzročile prekinjene pošne zveze, zastal je dotok zbiranja denarja, spremembe valutnega sistema, velik dotok slovenskih in drugih južnoslovanskih študentov v Prago pa je povzročil veliko povpraševanje po podporah. Društvo se je znašlo pred finančnim zlomom in likvidacijo. Rešitev je našlo le v tem, da se je po pomoč obrnilo na Ministrstvo za prosveto v Beogradu, na bivši Deželni odbor v Ljubljani in na Poverjeništvo za uk in bogočastje Deželne vlade za Slovenijo v Ljubljani ter na širšo slovensko javnost. Na vse prošnje je društvo prejelo tolikšno pomoč, da je uspešno premostilo vse glavne težave pri zagotavljanju podpor za leto 1919.¹¹⁵

O delovanju Podpornega društva za slovenske visokošolce v Pragi v desetletju 1921–1930, kakor tudi o delovanju Slovenske dijaške zveze kot soudeleženca za zbiranje pomoči v domovini, ni na razpolago toliko podatkov, da bi omogočilo podati kratek prikaz delovanja obeh društev. V letnem poročilu podpornega društva za leto 1920 je društvo zapisalo, da ne bo podeljevalo podpor slovenskim študentom v Pragi, ker je to nalogo leta 1919 poverilo Slovenski dijaški zadrugi v Pragi, ki je v počitnicah zbirala v domovini prispevke za podeljevanje podpor. Kakšni so bili medsebojni odnosi med podpornim društvom in Slovensko dijaško zadrugo ni znano. Po vsej verjetnosti niso bili popolnoma razčiščeni, kar je moč sklepati iz podatka, ki ga hrani Odvetniška zbornica v Ljubljani, ki je bila med najboljšimi dobrotniki in je leta 1927¹¹⁶ odklonila prispevek Slovenski dijaški zadrugi z utemeljitvijo, da podpira slovensko dijaško podporno društvo v Pragi, pri čemer je smatrati, da gre za Podporno društvo za slovenske visokošolce v Pragi in da do leta 1931 ni dala prispevka za podpore slovenskim študentom v Pragi. Nedvomo je društvo podeljevalo podpore v letih 1921–1930, kar je razvidno iz primerjave izdatkov o podeljenih podporah v letu 1920 in 1931, iz katere je možno izračunati, da gre za približno enako visok znesek, kot je bil deset let poprej. Omeniti je še, da je Slovenska dijaška zadruga imela za zbiranje prispevkov odprt žiro račun pri Jadranski banki, Podporno društvo za slovenske visokošolce v Pragi pa pri Ljubljanski kreditni banki.

V četrtem desetletju obstoja Podpornega društva za slovenske visokošolce v Pragi se je delovanje društva v finančnem pogledu stabiliziralo, kar je razvidno iz ohranjenih letnih poročil in sejnih zapisnikov društva. V tem času so bili člani društva le Čehi in tisti Slovenci, ki so prebivali na Češkem. Število dobrotnikov, ki so dajali prispevke za podporo slovenskim študentom, se je v glavnem ustalilo, tako da je društvo brez posebnih ovir podeljevalo podpore revnim in marljivim študentom, ki so študirali v Pragi in tudi tistim, ki so bili v Pragi na podiplomskem študiju. Omeniti je še, da je gospa Vera Pagan iz Prage v času svojih počitnic na Bledu priredila med svojimi znanci posebno nabiralno akcijo za društvo, ki je prinesla 1.540.– din. Prispevke so dali: dr. T. Černý, odvetnik v Pragi, Vladimír Čerych, tovarnar v Josefovou, dr. Robert Flieder,

¹¹² NUK, PKG/3, Podporno društvo, letno poročilo 1910/1911; Slovenski narod 1911, št. 292, 20.12.1911. K 10-letnici Podpornega društva za slovenske visokošolce v Pragi.

¹¹³ NUK, PKG/3, Podporno društvo, letno poročilo 1911/1912.

¹¹⁴ NUK, PKG/3, Podporno društvo, letno poročilo 1911/1912.

¹¹⁵ NUK, PKG/3, Podporno društvo, letno poročilo 1918/1919.

¹¹⁶ Arhiv Odvetniške zbornice Slovenije, spis št. 1055/1927 in spis št. 1077/1927.

češkoslovaški poslanik v Beogradu, dr. Jože de Glerija, zdravnik na Bledu, Jožica Hočevar, vdova po zdravniku, dr. Zvonimir Janežič, zdravnik, Josip Jekler, hotelir na Bledu, dr. Jan Jesenský, univ.prof. v Pragi, Aleksander Molnár, hotelir na Bledu, uprava Park hotela, H. Netscher, uradnik zavarovalnice v Pragi, dr. Egon Staré, odvetnik iz Ljubljane, F. Urban, načelnik, dr. Jan Ot. Webr, sekcijski načelnik iz Prage.¹¹⁷ Leta 1937¹¹⁸ je na seji odbora potekala razprava glede štipendij kralja Aleksandra, ki so jih dobili štirje slovenski študenti, o vlogi Jugoslovansko-češke lige v Ljubljani, ki naj odloča o tem, kdo naj gre na študij v Prago, ter o predlogu, da se študenti na nemški tehniki izenačijo s prosilci podpor s čeških visokih šol. Sprejeto je bilo mnenje, da morajo vložiti prošnjo za podporo na Ministrstvo za šolstvo.

V tem razdobju je društvo podeljevalo podpore v razponu med 40 in 200 češkimi kronami. Prosilcem ni bilo treba vlagati prošnje za podporo vsak mesec posebej, saj so prejeli podpore za več mesecev skupaj. Število podpirancev se je v zadnjem desetletju pred 2. svetovno vojno gibalo od 13 do 23 na leto. Na zadnjem občnem zboru pred 2. svetovno vojno je društvo poročalo, da je od začetka svojega delovanja za podpore slovenskim visokošolcem izplačalo 178.042 čeških kron.¹¹⁹

Z okupacijo Češkoslovaške društvo ni bilo prepovedano, temveč je delovalo naprej v omejenih razmerah. Odbor društva se je soočal z vsemi težavami, ki jih je prinesla okupacija. Sestanki odbora so se vršili zelo poredko. Od občnega zbora 14.11.1938 do zadnjega občnega zbora dne 30.11.1943 je bilo le sedem sestankov odbora, od tega dva v letu 1938, eden v letu 1939, dva v letu 1941, eden v letu 1942 in eden v letu 1943. Na sestankih je odbor sklepal o podelitvah podpor in o finančnih sredstvih ter o grožnji za prenehanje delovanja društva leta 1940.¹²⁰ Društvo je vzelo na znanje stanje finančnih sredstev pri Ljubljanski kreditni banki z dne 30.6.1941, ko so dinarska sredstva bila zamenjana v italijanske lire,¹²¹ na odlok Policijske uprave v Pragi z dne 18.12.1942,¹²² da mora društvo prenehati s svojim delovanjem 14.1.1943, pa je društvo odgovorilo, da namerava še naprej delovati. V zvezi z zavarovanjem denarnih sredstev na štirih skladih je na sestanku odbora 3.11.1943 predlagal predsednik društva, da se ta sredstva vodi pod geslom "Pametne vež".¹²³ Na zadnjem občnem zboru 30.11.1943 je društvo ugotovilo, da ima še 40 rednih članov, da jih je od leta 1938 sedem umrlo, da so štirje člani izstopili iz društva in da je 1 član pristopil v društvo, da 31 članov živi v Pragi, 9 pa izven Prage. Nadalje so na zadnjem občnem zboru potrdili delovanje društva za leta 1938–1943. Društvo je za podpore izplačalo 24.140 kron, društveno premoženje pa je znašalo še 14.898,90 čeških kron. Na zadnjem občnem zboru je bil prvič v zgodovini društva izvoljen za predsednika društva Čeh dr. Karel Šebesta, sicer dolgoletni blagajnik društva, ter nov odbor društva,¹²⁴ ki pa v nastalih političnih razmerah ni več deloval.

Podporno društvo za slovenske visokošolce v Pragi po osvoboditvi leta 1945 ni več zaživel. Odbor je sicer še ohranjal društvo, vendar brez opravljanja vsakršnih društvenih aktivnosti. Na razpolago ni nobenih podatkov o delu društva, razen tistih, ki se nanašajo na prijave društvenega premoženja. Predsednik društva dr. Karel Šebesta in blagajnik Lavoslav Cvetnič sta leta 1945 in 1946 pošiljala prijave o premoženju društva pristojnim organom, iz katerih je razvidno, da je 30.6.1946 imelo društvo 15.534 čeških kron premoženja.¹²⁵ Z ozirom na dejstvo, da društvo ni več opravljalo svojih aktivnosti, je v tedanjih političnih razmerah Okrajno poveljstvo

¹¹⁷ ARS, arh. fond št.1283, letno poročilo 1931/1932.

¹¹⁸ ARS, arh. fond št.1283, zapisnik seje 23.3.1937.

¹¹⁹ ARS, arh. fond št.1283, letno poročilo 1937/1938.

¹²⁰ ARS, arh. fond št.1283, zapisnik seje 23.6.1940, tajnik društva sporoča, da se je vlada zanimala, če bo društvo še naprej delovalo. Društvo je odgovorilo, da bo še naprej opravljalo svojo dolžnost.

¹²¹ ARS, arh. fond št.1283, zapisnik seje 15.3.1942.

¹²² ARS, arh. fond št.1283, zapisnik seje 3.11.1943.

¹²³ ARS, arh. fond št.1283, zapisnik seje 3.11.1943.

¹²⁴ ARS, arh. fond št.1283, zapisnik seje 30.11.1943.

¹²⁵ ARS, arh. fond št.1283, Prihlaska majetku I.

narodne varnosti v Pragi izdalo 24.3.1950 odlok št. Spol. II/2574/1950-V/4 o razpustu društva.¹²⁶ Ta odlok je prejel predsednik društva dr. Karel Šebesta, ki je nato obvestil vse odbornike, da je po omenjenem odloku treba opraviti likvidacijo društva do 30.4.1950, tajniku društva ing. Jaroslavu Tumi pa je naročil, da najkasneje do 20.4.1950 skliče sestanek odbora, da se odloči o razpustu društva. Kako je potekel razpust društva in kdo je prevzel društveno premoženje, zaenkrat še ni bilo raziskano.

Pri Podpornem društvu za slovenske visokošolce so bili ustanovljeni štiri skladi. Denarna sredstva teh skladov so se oblikovala ob smrti najpomembnejših članov društva, prispevali pa so jih svojci in njihovi prijatelji, predvsem z namenom ohranjati spomin na njihovo delo v podpornem društvu. Leta 1905 je bil ustanovljen sklad Terezije Kontečke z glavnico 1000 kron.¹²⁷ Ob smrti predsednika društva Franca Tomšiča leta 1908 je bil ustanovljen Tomšičev sklad z glavnico 1536,77 krone.¹²⁸ Ob smrti dr. Andreja Volkarja leta 1930 je bil ustanovljen Volkarjev sklad z glavnico 1.500 čeških kron¹²⁹ in leta 1935 ob smrti Alojza Gangla je bil ustanovljen Ganglov sklad.¹³⁰ Leta 1933 se je Tomšičev sklad ob smrti dr. Karla Šebeste, dolgoletnega blagajnika društva in zeta Franca Tomšiča, preimenoval v Tomšič-Šebestov sklad.¹³¹ Denarna sredstva Tomšičevega sklada in Ganglovega sklada so se s prispevki darovalcev povečevala, medtem ko sta sklada Tereze Kontečke in dr. Volkarja ostala pri osnovni glavnici. Leta 1906 je bila na seji odbora razprava o uporabi sredstev sklada Terezije Kontečke, ker pa ni prišlo do odločitve glede koriščenja teh sredstev, so razpravo za nedoločen čas odložili.¹³² Zaradi tega se denarnih sredstev na skladih načelno ni uporabljalo.

Stanje skladov	1938 ¹³³	1943 ¹³⁴
Sklad Terezije Kontečke	1.000,00 Kč	800,00 Kč
Tomšič-Šebestov sklad	5.644,06 Kč	6.033,10 Kč
sklad dr. Volkarja	1.500,00 Kč	560,00 Kč
sklad Alojza Gangla	2.068,30 Kč	2.333,90 Kč

Leta 1943 so bila sredstva skladov vključena v premoženje Podpornega društva za slovenske visokošolce v Pragi, ki je znašalo 14.898,90 Kč.¹³⁵ Društvo je uradno poslovalo v češčini. Sejne zapisnike sestankov odbora in občnih zborov ter sezname članov so vodili v češčini, letna poročila o delu društva pa so objavljali deloma dvojezično, deloma pa ločeno v češčini in slovenščini. Letna poročila in druge tiske, ki jih je društvo pripravilo za obveščanje javnosti, so tiskale tiskarne v Pragi: Politika, A. Purkrabek, J. Rokyta, Binka a Zika, Knihtiskarna Alberta Mališa v Kralovih Vinohradih, Pražska akciona tiskarna in Tiskarna Greg.

Prejemniki podpor

Zaenkrat še ni dognano, koliko slovenskih študentov je študiralo v Pragi. Obstajajo sicer različne in nepopolne ocene o številu Slovencev, ki so študirali v Pragi na začetku 20. stoletja. Po čeških podatkih iz zadnjih let pred 1. svetovno vojno je bilo v Pragi več kot 100 slovenskih študentov.¹³⁶ Po podatkih Podpornega društva za slovenske visokošolce v Pragi za leto 1907 je bilo

¹²⁶ ARS, arh. fond št.1283, pismo predsednika dr. Šebeste ing. Tumi z dne 8.4.1950.

¹²⁷ NUK, PKG/3, Podporno društvo, letno poročilo 1918/1919.

¹²⁸ NUK, PKG/3, Podporno društvo, letno poročilo 1918/1919.

¹²⁹ ARS, arh. fond št.1283, letno poročilo 1930/1931.

¹³⁰ NUK, PKG/3, Podporno društvo, letno poročilo 1935/1936; glavnica Ganglovega sklada je 1.430 Kč.

¹³¹ ARS, arh. fond št.1283, letno poročilo 1932/1933.

¹³² ARS, arh. fond št.1283, zapisnik seje 4.4.1906.

¹³³ ARS, arh. fond št.1283, letno poročilo 1937/1938.

¹³⁴ ARS, arh. fond št.1283, zapisnik seje občnega zbora 30.11.1943.

¹³⁵ ARS, arh. fond št.1283, zapisnik seje občnega zbora 30.11.1943.

v Pragi 79 slovenskih študentov,¹³⁷ leta 1909 pa okoli 200 slovenskih študentov.¹³⁸ V letnem poročilu za leto 1911 pa društvo navaja, da je število slovenskih študentov zopet poraslo. Največji porast slovenskih študentov na čeških visokih šolah je bil v letih 1918–1919, ko se je zaradi političnih razmer na dunajski in graški univerzi večina slovenskih študentov prepisala na Karlovo univerzo in na druge češke visoke šole v Pragi. V poročilih društva je navedeno, da je bilo v tem letu na študiju v Pragi 1800 Jugoslovanov¹³⁹ in da je bilo od tega 300 Slovencev. Po ustanovitvi slovenske univerze v Ljubljani se je število slovenskih študentov v Pragi občutno znižalo, in sicer na nekaj desetih študentov. V okrožnici Slovenske dijaške zadruga z dne 12. decembra 1923¹⁴⁰ je navedeno, da v tem šolskem letu študira v Pragi 80 slovenskih študentov, ki so organizirani v akademski podporni organizaciji Slovenska dijaška zadruga, da so vsi razen osmih, ki imajo štipendije, vezani na podporo zadruga. Ravnatelj Aleksandrovega doma v Pragi dr. Janko Pretnar poroča na občnem zboru društva leta 1935, da je v tem letu iz Slovenije v domu 31 študentov.¹⁴¹ Zagotovo pa je bilo na študiju v Pragi več slovenskih študentov, ker jih je več prebivalo privatno izven študentskih domov. Točno število slovenskih študentov v Pragi bo mogoče ugotoviti, ko se bo sistematično pristopilo k pregledu knjig o vpisu študentov na Karlovo univerzo ter na druge visoke šole in akademije v Pragi.

Brez pregleda celotnega arhivskega gradiva Podpornega društva za slovenske visokošolce v Pragi ne bo mogoče ugotoviti števila slovenskih študentov, ki so prejeli podporo društva v času njihovega študija v Pragi. Iz danes dosegljivega arhivskega gradiva moremo dati le podatek o skupni vsoti, ki jo je društvo izplačalo za podpore v letih 1902–1943. Ker je društvo delovalo v politično zelo razgibanem obdobju in v času, ko sta bila v veljavi dva valutna sistema, je društvo podeljevalo podpore najprej v avstrijskih kronah, po prevratu leta 1918 pa v čeških kronah. Po prevratu leta 1918 je društvo izplačano vsoto podpor v avstrijskih kronah preračunalo v češke krome, tako da je končni podatek o vsoti izplačanih podpor naveden v čeških kronah. Društvo je v letih 1902–1943 izplačalo 202.182¹⁴² čeških kron podpor. Prikaz izplačanih podpor po desetletjih je naslednji:

1902–1911	44.092 kron
1912–1920	40.302 kron
1921–1930	33.068 kron
1931–1938	60.580 kron
1939–1943	24.140 kron
skupaj:	202.182 Kč

Poleg podpor je društvo v začetnem obdobju svojega delovanja dajalo študentom tudi brezobrestna posojila. Študenti so taka posojila najemali za nakup učnih pripomočkov, nakup obleke in za potovanja v domovino. Za najem posojila je društvo od posojilojemalca zahtevalo žiranta. Posojila so bila kratkoročna. O odobritvi posojila je sklepal društveni odbor. Leta 1908 je blagajnik društva dr. Karel Šebesta predlagal, naj društvo preneha z dajanjem posojil z utemeljitvijo, da društvo ni kreditno ampak le podporno društvo.¹⁴³

Sorazmerno majhna ohranjenost arhivskega gradiva in nedoslednost pri zapisih o prejemkih podpor onemogočata podati točne podatke o vseh prosilcih podpor kot tudi o vsoti, ki jo je

¹³⁶ Jan Havranek, Josef Petran, Anna Skybova, Universitas Carolina 1348–1948. Praha, 1986, str. 55, 56.

¹³⁷ NUK, PKG/3, Podporno društvo, letno poročilo 1906/1907.

¹³⁸ NUK, PKG/3, Podporno društvo, letno poročilo 1908/1909.

¹³⁹ NUK, PKG/3, Podporno društvo, letno poročilo 1918/1919.

¹⁴⁰ Arhiv Odvetniške zbornice Slovenije, spis št.10/1924, okrožnica Slovenske dijaške zadruga z dne 12.12.1923.

¹⁴¹ ARS, arh. fond št.1283, zapisnik seje občnega zbora 5.11.1935.

¹⁴² ARS, arh. fond št.1283, letno poročilo 1937/1938; zapisnik občnega zbora 30.11.1943.

¹⁴³ ARS, arh. fond št.1283, zapisnik seje 11.4.1908.

posamezen prosilec prejel. V začetni dobi delovanja društva je društvo podeljevalo podpore v višini 20 avstrijskih kron na mesec. Prejemniki podpore so jo dobili ali v denarju ali v prehrabnenih bonih, največkrat pa deloma v denarju, deloma pa v prehrabnenih bonih. Bon za obrok hrane v akademski menzi je bil vreden 52 helerjev, kasneje pa 58 helerjev, večerja pa 40 helerjev. V gostilni pri gospe Loučkovi pa je bil obrok hrane vreden 60 helerjev. Neuporabljene bone je bilo treba vrniti oziroma povrniti denarno protivrednost za neizkoriščeni bon. V zvezi s porastom življenskih stroškov in po vložitvi memoranduma, je društvo zvišalo višino podpore na 30 kron, pri tem je še poudariti, da višina podpore ni bila enotno odmerjena. O višini podpore je sklepal društveni odbor na svoji seji, kasneje pa je društvo k razpravi o odmerjanju podpor pritegnilo tudi predstavnike študentov-prosilcev za podporo in predstavnike slovenskih akademskih društev v Pragi, takoimenovani dijaški odbor. Kako je opravljala podeljevanje podpor Slovenska dijaška zadruga, ni podatkov. V zadnjem desetletju društvenega delovanja je društvo podeljevalo podpore za več mesecev skupaj, višina podpore pa se je gibala od 40 do 200 čeških kron, pri čemer je poudariti, da je bila najvišja vsota podpore bolj izjema kot pravilo, v največ primerih so bile podeljene podpore v najnižjih zneskih. Do podpore so bili upravičeni slovenski študenti, ki so študirali na čeških visokih šolah, tisti študenti, ki so študirali na nemških visokih šolah v Pragi, pa do podpore niso bili upravičeni in je njihove vloge društveni odbor dosledno zavračal. Slovenskim študentom, ki so študirali na nemški univerzi v Pragi, se je odprla možnost za pridobitev podpore šele leta 1937,¹⁴⁴ ko je odbor našel rešitev tudi zanje, saj je z okupacijo Češkoslovaške bila Karlova univerza zaprta, društvo pa je podeljevalo podpore slovenskim študentom vse do leta 1943, torej študentom, ki so študirali na nemški univerzi v Pragi.

Statistična tabela za obdobje 1901 – 1914 nam prikaže razvid podeljevanja podpor.¹⁴⁵

Leto	število podpirancev	število prošenj	znesek podpor
1901/1902	12	49	883,00 kron
1902/1903	19	127	2.288,40 "
1903/1904	20	115	1.691,80 "
1904/1905	16	123	2.100,16 "
1905/1906	21	148	2.988,00 "
1906/1907	26	186	3.399,16 "
1907/1908	28	153	2.810,14 "
1908/1909	37	261	4.619,36 "
1909/1910	53	270	6.186,98 "
1910/1911	64	288	9.737,34 "
1911/1912	72	346	7.388,60 "
1912/1913	36	272	6.709,40 "
1913/1914	48	347	6.149,50 "

Tabela nam pokaže porast števila prejemnikov podpor, oziroma nihanje števila prejemnikov podpor v obravnavanem razdobju. Število prošenj narašča predvsem zaradi tega, ker je moral prosilec podpore vsak mesec vložiti prošnjo za podporo. Letni znesek o izplačanih podporah je odsev finančnega stanja društva in njegove finančne zmogljivosti, ki je predvsem odvisna od zbranih prispevkov dobrotnikov Slovencev in Čehov, ki so omogočili uspešno delovanje društva pred 1. svetovno vojno.

¹⁴⁴ ARS, arh. fond št.1283, zapisnik seje 13.3.1937.

¹⁴⁵ NUK, PKG/3, Podporno društvo, letna poročila 1902–1914.

Statistična tabela za obdobje 1930–1943 pa nam podaja naslednje stanje:¹⁴⁶

Leto	Število podpirancev	Število prošenj	znesek podpor
1930/1931	13	30	7.150 Kč
1931/1932	14	35	9.300 "
1932/1933	23	58	9.190 "
1933/1934	13	42	5.530 "
1934/1935	18	39	7.940 "
1935/1936	16	20	5.930 "
1936/1937	19	24	5.040 "
1937/1938	21	33	9.500 "
1938/1939	25	34	8.320 "
1939/1940	12	15	5.430 "
1940/1941	10	18	5.400 "
1941/1942	8	9	3.390 "
1942/1943	3	5	1.600 "

Primerjava števila prosilcev s številom prošenj za podporo pokaže v primerjavi s tabelo za obdobje 1901–1914, da se je število vloženih prošenj občutno znižalo, razlog za to pa je, da so prosilci dobili podpore za več mesecev skupaj, zlasti to velja za obdobje po letu 1938, ko je odbor društva le poredko skliceval svoje sestanke. Poudariti je treba tudi, da je odbor za podelitev podpor marsikatero vlogo zavrnil zlasti še, če prosilec za podporo ni izpolnjeval pogojev za pridobitev podpore, ali pa če vloga ni vsebovala vseh potrebnih prilog. Iz ohranjenega arhivskega gradiva je razvidno, kateri slovenski študenti so bili prosilci oziroma prejemniki podpor: J. Adlešič (1904), R. Badjura (1905), J. Balant (1902), A. Bernot (1902), Z. Bernot (1905), Brunčko (1909), F. Černe (1905), A. Cigoj (1902), J. Ferfolja (1902), Goljevšček (1905), Gosak (1905), R. Hlača (1902), A. Ipavec (1903), C. Jekovec (1902), Jerman (1905), Kadunc (1906), Kezele (1905), M. Kovšič (1902), P. Lah (1904), Lotrič (1909), J. Marn (1903), M. Meša (1903), Novačan (1909), J. Pavliček (1902), J. Pavlin (1905), P. Pestotnik (1902), J. Pretnar (1902), Prijatelj (1908), E. Rekar (1904), Rus (1905), Smole (1902), Šega (1904), Tašner (1908), Toplak (1905), A. Turek (1902), Volčič (1908), F. Vrabič (1902), J. Waland (1903), J. Zabukovšek (1902), V. Zalar (1902), Zaplotnik (1909), V. Zupan (1902), I. Žabota (1903). V obdobju 1930–1943 so bili prosilci podpor: Bantan (1935), O. Berkopec (1931), F. Bezljaj (1935), J. Bezljaj (1930), Bitenc (1939), Bizovičar (1933), I. Bonča (1931), J. Borko (1932), Boštjančič (1936), F. Brenčič (1932), L. Brenčič (1930), Brenk (1938), Brūfach (1932), D. Cejan (1932), D. Cijan (1932), A. Debeljak (1930), Demovšek (1938), Dobršek (1935), Dolhar (1936), S. Dornik (1938), Franke (1935), Gale (1938), J. Germ (1930), Gerželj (1933), J. Gorup (1932), Grgič (1933), Grum (1939), M. Gržinič (1930), Gučič (1935), Hajnšek (1936), Hiršman (1933), Humek (1933), Jakopič (1937), Jenček (1939), J. Jež (1932), Kac (1933), Kladnik (1938), Klemenčič (1938), Klopčič (1938), F. Kocjančič (1930), Kolar (1939), G. Kolbič (1932), J. Korošec (1939), Kovač (1937), Kukec (1936), Lavrenčič (1938), Lebar (1937), Leo (1941), Luthar (1941), M. Majhen (1936), Marinšek (1939), Marion (1933), Martinec (1939), A. Mastnak (1932), M. Mastnak (1932), Mihelčič (1932), Oražem (1937), Ozmec (1933), Pance (1939), D. Petrič (1938), A. Pilz (1935), Pinterič (1933), B. Pipan (1932), Melita Pirc (1930), S. Pirc (1932), Rau (1941), Rebec (1937), Reja (1939), V. Schmidt (1935), Z. Sintič (1935), F. Skalar (1932), Smodej (1932), Smrečnik (1938), D. Šijanec (1930), Šoštarič (1935), F. Šturm (1935), Tavčar (1936), Tratnik (1933), Travnar (1941), R. Turk (1930), Vahtar (1935), M. Varl (1936), Velkar (1933), J. Zapušek (1938), Zupan (1939), Žakelj (1938), Žigante (1936), Žižek (1936), Žnidaršič (1932). Prošnjo Jakuba Sabatha je moralo društvo črtati iz seznama prosilcev zaradi arijskega zakona (1939).¹⁴⁷

¹⁴⁶ ARS, arh. fond št.1283, letna poročila 1930–1938; sejni zapisniki od 1930 do 1943.

Do začetka 1. svetovne vojne je bilo največ prosilcev za podporo iz Kranjske, nekoliko manj iz Štajerske in Primorske, s Koroške pa so bili le posamezni prosilci.

Zgodovino Podpornega društva za slovenske visokošolce v Pragi moremo razdeliti na tri obdobja, in sicer na obdobje od ustanovitve društva leta 1901 do leta 1918, na obdobje od leta 1918 do 1939 in na obdobje od leta 1939 do leta 1950, to je do razpusta društva.

V prvem obdobju je glavna značilnost delovanja društva v prizadevanju preusmeritve slovenskih študentov z nemških univerz na Dunaju in Gradcu na Karlovo univerzo in druge češke visoke šole v Pragi, ter vključitev zelo široke slovenske in češke javnosti v zbiranje prispevkov za slovenske študente v Pragi. Mnogi prejemniki podpor so po končanem študiju postali člani društva in darovalci prispevkov za podeljevanje podpor naslednjim generacijam slovenskih študentov v Pragi. V delovanju društva se je manifestiralo sodelovanje in povezovanje slovenskih in čeških kulturnih in javnih delavcev, ki se je odražalo na vseh področjih kulturnega in javnega življenja, tako na Češkem kot v Sloveniji. Na Češkem živeli Slovenci so uživali velik ugled in so bili najboljši porok za uspešno medsebojno sodelovanje.

Drugo razdobje je čas, ko je že delovala slovenska Univerza v Ljubljani in se je vpis slovenskih študentov na Karlovo univerzo in na druge češke visoke šole v Pragi precej zmanjšal. V Pragi so se slovenski študenti vpisovali predvsem v tiste študijske smeri, ki jih v Ljubljani ni bilo ali pa so bili tam kvalitetnejši programi. Nekateri slovenski študenti so šli na študij v Prago tudi iz osebnih razlogov in v skladu s programi Jugoslovansko-češkoslovaške lige, ter s pridobitvijo jugoslovanske štipendije. Za to obdobje je značilno, da je bil sprva zelo velik priliv slovenskih in južnoslovanskih študentov in to v letih 1918 do 1921, ki so v Pragi zaključili na Dunaju in v Gradcu začete študije, nato pa se je vpis slovenskih študentov na univerzo v Pragi znatno zmanjšal. V tem razdobju prihaja do izraza pri delovanju društva že druga, mlajša generacija Slovencev, delujočih na Češkem, ki ni več obremenjena z narodno-buditeljsko vzgojo slovenskih študentov, temveč jim je osnova za društveno delo gojitev češko-slovenske vzajemnosti. Zaradi tega je tudi Češkoslovaška republika bila največji finančni podpornik društva. Društvo je bilo tudi pomemben dejavnik povezovanja Slovencev, ki so službovali na Češkem. Pri tem je treba omeniti dve izjemi, in sicer dr. Mihajla Rostoharja, nekdanjega tajnika društva, ki se je po 1. svetovni vojni povsem odtegnil od društva, in dr. Otona Berkopca, ki je bil prejemnik društvene podpore v letih 1931–1932¹⁴⁸ in ni bil nikoli član društva.

Zadnje obdobje je čas vojnih in nenormalnih političnih razmer, ki so društvu onemogočile delovanje, ker je bila tudi ukinjena finančna baza za njegovo delovanje. Društvo je bilo obsojeno na nazadovanje in životarjenje, iz katerega tudi v povojnih letih ni našlo izhoda. Po nekaj letih popolne stagnacije je zaradi političnih razmer prišlo do izdaje odloka praških oblasti za razpust društva. V tem razdobju je tudi prišlo do zadnjih zamenjav v vodstvu društva. Naključje je bilo, da je razpust društva opravil predsednik društva dr. Karel Šebesta, vnuk soustanovitelja in prvega predsednika društva Franca Tomšiča. V tem času so tudi nekateri Slovenci, odborniki društva, zaradi takratnih političnih razmer zapustili Češko.

Podporno društvo za slovenske visokošolce v Pragi so vodili ugledni slovenski kultumi in javni delavci, narodni zanesenjaki, ki so Češko izbrali za svojo drugo domovino in so skupaj z uglednimi češkimi kulturnimi in javnimi delavci veliko prispevali k poglobljanju stikov z domovino, z dajanjem prispevkov so tvorili steber vseh društvenih dobrotnikov in so dali neprecenljiv delež k dvigu kulturnega nivoja slovenske inteligence, ki se je šolala v Pragi.

V slovenskem zgodovinopisju, razen nekaj omemb, Podporno društvo za slovenske visokošolce v Pragi še ni bilo deležno večje obravnave.¹⁴⁹ Bilo je eno izmed pomembnejših društev, ki je delovalo izven slovenskega nacionalnega prostora ter spada med najpomembnejša

¹⁴⁷ ARS, arh. fond št.1283, sejni zapisniki od 1902–1909 in 1930–1943. Letnica v oklepaju je leto, v katerem je prosilec zaprosil za podporo.

¹⁴⁸ ARS, arh. fond št. 1283, zapisnik seje 30.4.1931; 13.6.1932.

¹⁴⁹ Strnjeno informacijo o društvu je prav pred kratkim objavila Marjeta Keršič-Svetel v razpravi Češko-slovenski stiki med svetovnima vojnama, ZČ 49/1995, št. 1–3, posebej str. 445–448.

društva za zgodovino dvostranskih češko-slovenskih stikov. Društvo, ki je bilo ustanovljeno še v letih aktivnosti narodne prebuje, neposredno pred prizadevanjem Slovencev za ustanovitev slovenske univerze v Ljubljani, je dalo pomemben prispevek k zgodovini izobraževanja slovenske inteligence; pri tem je mobiliziralo vse sloje slovenskega naroda, da so s svojimi prispevki pomagali k izvajanju dobrotelnosti, ki jo je društvo opravljalo z vsem svojim žarom. Društvo je uspelo pritegniti k zbiranju prispevkov slovenske in češke kulturne in javne delavce vseh vrst svetovno nazorskih prepričanj, od konzervativcev, liberalcev, socialnih demokratov ter prebivalstvo vseh vrst socialnega porekla, od gospodinj, dijakov, študentov, uradnikov, posestnikov, obrtnikov, industrialcev, učiteljev, profesorjev, zdravnikov, pravnikov, duhovnikov vseh stopenj, politikov, poslancev in diplomatov. Mnogi med njimi so bili zaslužne osebnosti za zgodovino slovenskega in češkega naroda in imajo svoje mesto tudi v nacionalnih enciklopedijah in leksikonih.

Podporno društvo za slovenske visokošolce v Pragi je obstajalo in delovalo skoraj 49 let. Ta zgodovinski prikaz društva zaradi pomanjkanja arhivskega gradiva tega društva ni popoln. Zagotovo pa nam daje vpogled v delovanje društva, njegov pomen za kulturno zgodovino slovenskega naroda in za zgodovino češko-slovenskih odnosov za prvih 50 let tega stoletja. Ta zgodovinski prikaz bo treba dopolniti s pritegnitvijo preostalega arhivskega gradiva, ki ga verjetno hranijo številni arhivi v Pragi.

Zusammenfassung

DER UNTERSTÜTZUNGSVEREIN FÜR DIE SLOWENISCHEN STUDENTEN IN PRAG

Peter Ribnikar

Die Bemühungen in Böhmen bediensteten Slowenen und der Tschechen um die Unterstützung der slowenischen Studenten in Prag waren schon vor dem Jahre 1901 ausdrucksvoll. Am 21. Dezember 1901 ist zur Bestätigung des Statutes des Unterstützungsvereines für die slowenische Studenten in Prag gelungen und am 30. Dezember 1901 wurde die Generalversammlung des Unterstützungsvereines für die slowenische Studenten in Prag zusammengerufen; dabei wurde der erste Vereinsausschuss ausgewählt. Der Vereinsausschuss hatte aus Slowenen und Tschechen bestanden; der Präsident war der Slowene Obergeringenieur Franc Tomšič, der Stellvertreter war der Tscheche Dr. Bohuslav Franta, der Kassier war der Tscheche Dr. Josef Ettl von Hvozdomil, der Sekretär war der Slowene ein akademischer Maler Josef Germ und der Ausschussmitglied war wieder der Slowene Dr. Ivan Žmavc, Assistent der Universitätsbibliothek in Prag. Das Statut wurde in den Jahren 1905 und 1919 ergänzt. Die bedeutendsten Regelungen des Statutes waren: Sitz des Vereines ist in Prag; slowenische und tschechische Sprache sind gleichberechtigt im Amtierung des Vereines; Zweck der Vereinstätigkeit ist die Ausübung der Wohltätigkeit; die Einkommen des Vereines sind die Mitgliedsbeiträge, Gründungsbeträge, Beiträge der Wohltäter und deren Sammlungen, Reinertag von der kulturellen und Unterhaltungsveranstaltungen und Ertrag vom Verkauf der Vereinskennzeichen. Die Mitglieder des Vereines waren die Slowenen und die Tschechen, später auch die anderen Slawen, die einen Mitgliedsbeitrag 6 Kronen bezahlt hatten. Der Verein hatte auch 113 Gründungsmitglieder. Diese waren einzelne Personen welche 50 Kronen und die rechtliche Personen die aber 100 Kronen Gründungsbeitrages bezahlen sollten. Der Verein hatte auch Ehrenmitglieder, welche wurden auf der Generalversammlung gewählt. Unterstützungsverein für die slowenischen Studenten in Prag hatte 5 Ehrenmitglieder: Univ.Prof.Dr. Karel Chodounsky, Obergeringenieur Franc Tomšič, akademischer Maler Josef Germ, Ing. Ivan Arh und Dr. Karel Šebesta.

Die Tätigkeit des Unterstützungsvereines für die slowenischen Studenten in Prag hatte aus der Verleihungen der Unterstützungen den armen und fleissigen Studenten bestanden; wobei auch die Erziehung des nationalen Erwachsens nicht zu übersehen ist. Die Unterstützung war zimlich gering und zwar beträgt im Anfang 20 Kronen pro Monat, vom Jahre 1909 aber 30 Kronen. Die Unterstützung wurde teils im Geldbetrag teils in den Scheinen für das Essen im Studentenheim, oder nur im Geldbetrag verliehen worden. Jeder Bittsteller sollte jeden Monat eine Bittschrift mit den verlangten Unterlagen bei dem Vereinsausschuss einlegen. Über jede Bittschrift wird auf der Ausschusssitzung verhandelt, sie wird erlösst oder abgelehnt. Besonders ist zu unterstreichen, dass für eine Unterstützung nur die slowenischen Studenten, welche an den

tschechischen Hochschulen inskribiert wurden berechtigt waren. In den Jahren 1902 bis 1943 hatte der Verein, den slowenischen Studenten in Prag für die monatlichen Aushilfen 202.182 tschechischen Kronen ausgezahlt.

Die Tätigkeit des Vereines kann man in drei Zeitperioden einteilen. Die erste Periode zählt vom Jahre 1901 bis 1918, das ist die Zeit von der Vereinsgründung bis zum Zerfall der österreichisch-ungarischen Monarchie. Für diese Zeit ist charakteristisch ein ständiges Zuwachs der slowenischen Studenten an die tschechischen Hochschulen in Prag, der unter dem Stichwort "alle nach Prag" vollzogen hatte und ist im Jahre 1918/1919 auf die Zahl 300 gestiegen. Die zweite Periode umfasste die Zeit vom 1918–1938, das ist die Zeit der Republik Tschechoslowakei und auch die Zeit der Tätigkeit der slowenischen Universität in Ljubljana, die im Jahre 1919 gegründet wurde. In dieser Zeit senkte die Inskription der slowenischen Studenten in Prag deutlich ab und zwar bis auf 80 Studenten. Die Aushilfegelder betragen in dieser Zeit von 40 bis 200 tschechischen Kronen. Es ist auch zu unterzeichnen, dass in dieser Zeit der Verein seine Tätigkeit auf die Basis der tschechisch-slowenischen Gegenseitigkeit ausgeübt hatte. Die dritte Zeitperiode der Vereinstätigkeit wird im Zeichen der besonderen politischen Auswirkungen, welche von der Okupation der Tschechoslowakei und von dem ausserordentlichen politischen Ursachen in der Nachkriegszeit in Tschechoslowakei eingepägt hatte. Die Tätigkeit des Vereines geht ständig bergab und am 24. März 1950 folgte der Erlass der Kreisbehörde für Nationalsicherheit in Prag für Auflösung des Unterstützungsvereines für die slowenischen Studenten in Prag. Beim Verein waren auch vier Stiftungen und zwar: vom Jahre 1905 die Stiftung der Teresa Kontecka, ab 1908 die Tomšič Stiftung, die im Jahre 1933 Tomšič – Šebesta Stiftung genannt wurde, Dr. Volkar Stiftung vom Jahre 1930 und ab 1935 noch die Gangl Stiftung.

In den 49. jährigen Vereinstätigkeit hatte der Verein durch seine Aushilfe mehreren slowenischen politischen und kulturellen Persönlichkeiten ermöglicht seine Ausbildung in Prag zu erringen. Einige davon können wir zu den wichtigsten slowenischen kulturellen Persönlichkeiten der slowenischen Geschichte zuzählen. Der Verein hatte auch viele Verdienste für gute tschechisch-slowenische Beziehungen beigebracht.

PONATISI ZGODOVINSKEGA ČASOPISA

V seriji ponatisov starejših števil ZČ sta spomladi 1995 izšla dva zvezka in sicer št. 3–4 letnika 29/1975 in št. 3 letnika 31/1977. To sta že 32. in 33. ponatisnjeni zvezek.

ZČ 3-4 letnika 29/1975 predstavlja razpravo Toneta Ferenca o nemških ozemeljskih zahtevah v Sloveniji 1940. Tone Zorn je raziskal narodno, podobo dela kočevskega območja po italijanskem popisu iz 1941. O problemu slovenske univerze v Trstu piše Jože Pirjevec, Janko Pleterski pa objavlja referat z zborovanja slovenskih zgodovinarjev leta 1974 o jugoslovanski misli pri Slovencih v dobi Taaffejeve vlade. Zadnja razprava je prispevek Antona Svetine o zgodovini Šmihela pri Pliberku. Cena zvezka je **960 SIT**.

ZČ 3 letnika 31/1977 objavlja razprave Mirka Stiplovska o raziskovanju delavskega gibanja in partije med vojnama na Slovenskem, Ferda Gestrina o verskem življenju in institucijah Slovanov v Markah v času od 15. do 17. stoletja, Darje Mihelič o pogledu zgodovinarjev od konca 15. do 18. stoletja na Karantanijo, Vlada Valenčiča o slovenskem jeziku v uradih in uradni publicistiki od srede 18. do srede 19. stoletja in Toneta Zorna o delovanju Družbe sv. Cirila in Metoda v času pred prvo svetovno vojno na Koroškem. Cena zvezka je **1040 SIT**.

Vse številke ZČ lahko dobite na sedežu Zgodovinskega društva za Slovenijo v Ljubljani, Aškerčeva 2, tel. 061/16-97-210. Cenik dostopnih zvezkov iz zaloge je objavljen v vsaki številki ZČ. Člani zgodovinskih in muzejskih društev imajo **25 odstotkov**, študenti pa **50 odstotni popust**.